

MAGISTERUPPSATS I BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP
VID INSTITUTIONEN BIBLIOTEKS- OCH INFORMATIONSVETENSKAP/BIBLIOTEKSHÖGSKOLAN
2012:19
ISSN 1654-0247

Man behöver läsningen att ta sats ifrån, i sitt skrivande

En kvalitativ intervjuundersökning om skrivande människors läsvanor

MARIA BOM CASSELBRANT

HÖGSKOLAN I BORÅS
VETENSKAP FÖR PROFESSION

© **Maria Bom Casselbrant**
Mångfaldigande och spridande av innehållet i denna uppsats
– helt eller delvis – är förbjudet utan medgivande.

Svensk titel: ”Man behöver läsningen att ta sats ifrån, i sitt skrivande”: En kvalitativ intervjuundersökning om skrivande människors läsvanor

Engelsk titel: ”Reading is a springboard to your writing”: A study of reading habits of people who write

Författare: Maria Bom Casselbrant

Färdigställt: 2010

Handledare: Ingrid Johansson, Lars Seldén

Abstract: The aim of this Master thesis is to analyse the interaction in between reading and writing based on young writers experience. My approach was to investigate how writers read literature and how they look upon their reading in relation to their own writing.
Seven young people has been interviewed in this qualitative study, based a theory about their reading and reading habits. They were asked questions about reading habits and their view upon the connection between reading and their own writing.

Previous studies of Swedes´ reading habits prove that relaxation and pleasure are the most common reasons for literary reading. This differs from the present study, where my findings shows that writing people, more than other, read literature, in the way people in general read non-fiction. That is with a purpose beyond the actual ”situation of reading”. These persons often describe even their fiction reading in terms of knowledge, orientation and information, which usually are purposes connected to reading non-fiction.

Nyckelord: skönlitteratur, skrivande, kreativt skrivande, läsvanor, läsning, lästeori

Innehållsförteckning

1. INLEDNING OCH BAKGRUND	2
1.1 Skrivandet som kreativ uttrycksform	4
1.2 Folkhögskolan	4
1.3 Skrivareutbildningar	5
1.4 Folkhögskolebiblioteken	6
2. PROBLEMFÖRMULERING	8
2.1 Syfte och frågeställningar	8
2.2 Avgränsningar	9
2.3 Begreppsdefinitioner	9
3 TEORI	10
3.1 Dimensioner och kategorier av läsutbyte	10
3.1.1 Personlig/opersonlig läsning	10
3.1.2 Upplevelseläsning/instrumentell läsning	10
3.1.3 Opersonlig upplevelseläsning	11
3.1.4 Personlig upplevelseläsning	11
3.1.5 Opersonlig instrumentell läsning	12
3.1.6 Personlig instrumentell läsning	12
3.2 Det transaktionistiska begreppet	13
4. FORSKNING INOM LÄS- SKRIVOMRÅDET	15
5. METOD	19
5.1 Val av metod	19
5.2 Tillvägagångssätt	19
5.3 Materialbearbetning	20
6. RESULTAT OCH ANALYS	21
6.1 Respondenterna	21
6.2 Läsning	22
6.2.1 Läskvantitet	22
6.2.2 Läsning i tidiga barndomen	23
6.2.3 Läsning på egen hand i barn- och tonårstiden	23
6.2.4 Varför läser du?	25
6.2.5 Hur väljs böcker?	31
6.3 Samband mellan skrivande och läsning	32
6.3.1 Förändringar i läsvanor kopplat till skrivandet	32
6.3.2 Skrivandets påverkan på läsupplevelsen	33
6.3.3 Läsningens betydelse för det egna skrivandet	35
7. DISKUSSION	38
8. SAMMANFATTNING	41
KÄLLFÖRTECKNING	43
Bilaga 1	48

1. INLEDNING OCH BAKGRUND

En av de mest omvälvande perioderna i ett barns liv är nog då språket erövrar. Så många möjligheter öppnas när man kan förmedla sig på ett mer nyanserat sätt. Att ha tillgång till ett rikt och varierat språk är att ha möjligheten att göra sig förstådd och många har talat om ordets makt. I boken ”Om konsten att läsa och skriva” beskriver lyrikern, publicisten och litteraturvetaren Olof Lagercrantz skrivandet och läsningen som två verksamhetsfält som hör nära samman (1985). Finns det forskning som visar på det sambandet? Kan man påverka det ena genom det andra? Hur läser en skrivande människa?

Jag har under flera år arbetat som skrifvarlärare på en folkhögskola samt varit ansvarig för skolans bibliotek. Skrivande människor verkar i hög grad också vara läsande människor, alltså är de också en målgrupp för biblioteken. Det verkar finnas en allmän uppfattning om att läsning av ”god” skönlitteratur främjar skrivutvecklingen. Finns denna aspekt med i val av litteratur för skrivande människor? Läser de av ytterligare/andra skäl än tidigare undersökta läsargrupper? Jag är intresserad av om deras skrivande påverkar upplevelsen av skönlitterär läsning. Ser de i så fall det som positivt, eller kan det till och med störa läsoplevelsen? Förändras ens läsvanor när man börjar skriva mer på allvar? Måste man läsa för att bli en bra författare?

En elev sa till mig en gång: ”Jag har aldrig tidigare läst poesi, för jag gillar inte det, men sedan jag kom hit (till skrifvarlinjen) och blev tvungen, har jag märkt att jag har börjat skriva bättre för jag har lärt mig att skriva i bilder.” Trots att han läste något han egentligen inte var särskilt intresserad av eller förtjust i, så upplevde han att det hade en positiv inverkan på hans skrivande. Jag vill undersöka hur det kan komma sig. Vad är det i läsningen som så starkt kan påverka det egna skrivandet? Detta är alltså en studie av hur skrivande människor läser.

Många är författarna som vittnar om vad läsningen har betytt för deras skrivande. Ett exempel är Selma Lagerlöf som i sitt tacktal när hon tog emot Nobelpriset, berättar om alla de författare hon mött. Dem som hennes pappa högläste och citerade, dem hon själv senare läste. Hon formulerade det som om hon bar på en stor tacksamhetsskuld, väl medveten om läsningens betydelse för hennes författarskap. De litterära texterna förde henne in i skrivandets värld (Retoriksällskapet, 2010).

P.C Jersild var en av de första svenska författarna som gav ut en bok om sitt eget skrivande, *Professionella bekännelser*, han berättar om läsningens betydelse för den som vill bli författare. Han skriver att han under en period hade för sig att den som själv vill bli författare skulle läsa så lite som möjligt för att inte bli påverkad. Senare började han dock tvivla på den tesen: ”kanske var det istället så att man måste gå igenom vad andra skrivit, smälta det och sedan stiga fram som en egen, originell författare” (1981).

Att språket är viktigt finns det nog ingen tvekan om. I kulturpropositionen från 1996 benämns det som ett övergripande kulturpolitiskt mål:

Språk är makt och de ungas möjligheter att vara med och forma det framtida samhället förutsätter att de har tillgång till ett levande språk. Att tillförsäkra barn och ungdomar rätten till språkliga och kulturella verktyg är ett av de föreslagna övergripande kulturpolitiska målen (Kulturpolitik 1997, s. 44-45).

I kulturutredningen (1995) trycker man på språkets betydelse som identitets- och kulturbärare. Språket är nödvändigt för delaktighet i samhället och kulturlivet, menar man. Vikten av detta framhålls särskilt i ett mångkulturellt samhälle som ett sätt att minska rädsla och främlingskap:

Insatser för att stärka ungdomars eget skapande ser vi som ett centralt inslag i en samlad ungdomspolitik. Det handlar om att ungdomar ska erövra uttrycksformer för att de på ett mångsidigt sätt ska kunna ge uttryck för egna tankar och idéer och därmed på ett fullödigt sätt vara delaktiga i kulturlivet och samhället i stort. (SOU 1995:84, s. 173)

Även i år 2009 års kulturutredning framhålls värdet av språk och kommunikation:

Vårt förslag till nya mål syftar till att bekräfta att politikens huvuduppgifter är att stärka och främja öppna sociala gemenskaper, kommunikationen mellan människor och grupper i samhället samt att ge människor utrymme och möjlighet att utveckla sina skapande förmågor (SOU 2009:16, s. 21).

Inger Helena Nilsson och Maria Petersen har i en magisteruppsats undersökt hur biblioteket fungerar som arena för unga människors kulturyttringar. De drog slutsatsen att funktionen som arena innebär en ny roll för biblioteket, en roll som biblioteket inte känner sig riktigt säker i. Ungdomsverksamhet som bygger på förmedling och synliggörande av ungas kulturuttryck innebär nya sätt att tänka, och nya arbetsmetoder, säger de (Nilsson & Petersen 2005).

Detta inspirerar mig att sätta ljuset på unga skrivares skönlitterära läsvanor. Frågan är relevant för biblioteks- och informationsvetenskapen eftersom skrivande människor har ett intresse för text och litteratur, och därmed utgör en grupp potentiella biblioteksbesökare. Biblioteken har en viktig roll i förmedlandet och tillgängliggörandet av litteratur, och har som mål att nå ut till alla grupper i samhället. Därför är det av intresse för disciplinen att studera en grupp som i framtiden själva kan vara litteraturproducenter.

Undersökningen är dessutom relevant för biblioteks- och informationsvetenskapen av den anledningen att den kan räknas till det litteratursociologiska området, som är en gren av biblioteks- och informationsvetenskapen. Litteratursociologin är tvärvetenskaplig till sin karaktär och hämtar ofta modeller och inspiration från andra vetenskaper. Litteratursociologins forskningsområden är, enligt Professor Johan Svedjedal, att analysera produktionen, distributionen och konsumtionen av litteratur, och forskningen strävar efter att "... systematiskt analysera relationerna mellan skönlitteratur och samhälle" (1997, s. 72).

1.1 Skrivandet som kreativ uttrycksform

Personerna i föreliggande studie håller alla på med kreativt skrivande av något slag. Med ”kreativt skrivande” eller ”creative writing” menas vanligtvis alla typer av skrivande som hamnar utanför det journalistiska, akademiska eller tekniska skrivandet. Exempel på detta är romaner, noveller, poesi, dramatik, biografier m.fl. En motsvarande term som ibland används är ”skapande svenska”.

Kan man då lära sig att skriva? Är det inte en talang man antingen har eller inte har? De flesta är numera överens om att det går att lära sig att bli en bättre skrivare. Den danska författaren Bente Clod uttrycker det så här:

Vem frågar sig om man kan lära sig att måla, dansa, spela musik eller tennis? Alla vet att om lusten att uttrycka sig är tillräckligt stor försöker man på alla sätt att lära sig så mycket som möjligt. Och håller lusten i sig ökar den under utbildningen och ger med talang och erfarenhet ökad skicklighet. Att ha gått konsthögskolan är ingen garanti för att man är konstnär. Men det har gett grundläggande färdigheter och en inspirerande miljö. Samvaron under studietiden kring den skapande processen, olika tekniker, utställningar mm gör det möjligt för den enskilde att skapa sig sin identitet och stil (Clod 2003, s. 9).

Runt om i landet finns skrivartutbildningar av olika slag och på olika nivåer. Universitet och högskolor kallar ofta sina kurser för Skapande svenska eller Kreativt skrivande, medan folkhögskolorna ofta har ”Skrivarlinjer” eller kortare kurser, med olika inriktningar på grund- och fortsättningsnivåer. Även studieförbund har en stor skrivarverksamhet, ex Skrivarakademin i Stockholm. Man kan gå allt ifrån ”deckarkurser” till att lära sig att skriva barnlitteratur eller självbiografier. Jag kommer att presentera folkhögskolan och dess kurser utförligare nedan, då den gemensamma nämnaren i min undersökningsgrupp är att alla har gått en skrivartutbildning på minst ett år på folkhögskola.

1.2 Folkhögskolan

Folkhögskolan är sedan lång tid en etablerad skolform. Det är en nordisk företeelse och den första skolan startade år 1844 i Rödning Danmark. Den byggde på NFS Grundtvigs idéer om att skapa en skola som skulle väcka snarare än undervisa. Redskapet skulle vara samtalet och det levande ordet (Tengberg 1968, s. 46). Han talade om begreppet *livsupplysning* som skulle frigöra människans andliga kraft och möjliggöra kulturell frigörelse. Vägen till att se klart går genom det levande ordet och folkhögskolan skulle vara den plats där detta skulle bli möjligt, menade han. Inflytandet från dansk folkhögskola var dock inte så starkt i Sverige, där de tre första folkhögskolorna startade år 1868. Den svenska skolan var mer nyttoorienterad och från början mer inriktad på att den välbärgade och ambitiösa bondeklassen skulle få ge sina söner bildning (Landström 2004, s. 33).

De första åren var folkhögskolan endast förbehållen bönderna. Det var inte förrän 1896 som Høla folkhögskola öppnades även för arbetare. Reellt dröjde det ända fram till 1930-talets arbetslöshet innan arbetarskaraorna i någon större mängd kom in på de svenska folkhögskolorna (Gustafsson 1996, s. 222). Den liberala frihetsideologin präglade den tidiga folkhögskolan och det fanns idéer om att inte vara ekonomiskt beroende av någon, utan leva på enskilda gåvor och bidrag från fria föreningar. Ganska snart insåg man dock att om skolorna skulle kunna växa och utvecklas krävdes en fastare ekonomisk grund, byggd på bidrag från det allmänna, dvs. staten och landstinget. I början av 1900-talet kom andra politiska strömningar och de ”klassiska folkrörelserna” började starta skolor. Arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och ungkyrkorörelsen är några exempel. Det har genom åren diskuterats hur mycket dessa olika huvudmän har rätt att sprida sina övertygelser, risken att huvudmännens intressen skulle inkräkta på den enskilda lärarens och elevens behov av utrymme har påpekats. Samtidigt har fördelar med de olika skolornas intressegemenskap framhållits (Landström 2004, s. 34-35).

Folkhögskolornas antal har successivt ökat och idag finns 150 folkhögskolor. Huvuddelen är knutna till olika folkrörelser, ideella organisationer, stiftelser eller föreningar. 43 är drivna av landsting eller regioner. Varje folkhögskola bestämmer självständigt över vilka kurser man anordnar och vilken profil man har på sin skola. De folkrörelser, ideella organisationer och landsting eller regioner som har huvudmannskapet för skolan har därför stora möjligheter att sätta sin prägel på verksamheten. Man är inte bunden till centralt fastställda läroplaner utan istället arbetar man efter egna verksamhetsplaner. Folkhögskolorna finansieras genom statsbidrag och landstingsbidrag.

Regeringen har följande syften med statens bidrag till folkbildningen:

- Stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
- Bidra till att göra det möjligt för människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen (genom t.ex. politiskt, fackligt, kulturellt eller annat ideellt arbete)
- Bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja utbildnings- och bildningsnivån i samhället
- Bidra till att bredda intresset för och delaktigheten i kulturlivet

(Folkhögskolornas informationstjänst 2010).

1.3 Skrivartutbildningar

Skrivartutbildningar på folkhögskolorna är oftast ett- eller tvååriga. De kan ha olika inriktningar men bygger vanligtvis på en kombination av skrivuppgifter, textkritik, ofta i form av textsamtal samt undervisning i själva ”hantverket” (t.ex. berättelsens byggstenar och dramaturgi). Man diskuterar termer som stil, form och innehåll. Ofta ingår även att läsa viss litteratur i olika genrer. På vissa utbildningar arbetar eleverna

med ett längre skrivprojekt och utbildningen bygger nästan uteslutande på eget arbete och textrespons (Folkhögskolornas informationstjänst 2010).

Emma Nilson undersöker i sin magisteruppsats *Barn och ungdomar skriver- en undersökning av skrivarverksamheter* hur landets bibliotek arbetar med skrivarkurser. Det har anordnats skrivande aktiviteter i snart tjugo år och på många bibliotek är exempelvis skrivarläger eller skrivarkurser en återkommande aktivitet. Ett par exempel kan nämnas: Malmö stadsbibliotek har haft deckarverkstad för barn och ungdomar. I februari 2005 öppnade ungdomsbiblioteket PUNKTmedis i Stockholm. Det hör till Stockholms stadsbibliotek och vänder sig till ungdomar mellan 13-19 år. De har haft skrivarläger men också skrivarverkstad med en etablerad författare en gång i månaden (Nilsson 2007).

Maria Börjesdotter upptäckte i sitt arbete med magisteruppsatsen *Amatörskrivande i en skrivarklubb* att det 2006 var svårt att hitta särskilt mycket om skrivarverksamheter på bibliotek. Hon genomförde ett antal kortare telefonintervjuer med bibliotekarierna som har erfarenhet av skrivarverksamhet. Hon efterlyste respondenter via BIBLIST som är en mailinglista för bibliotekarierna och andra intresserade, och fick kontakt med fem bibliotek. Två var bibliotekarierna som arbetade på högskolebibliotek och tre från folkbibliotek. De folkbibliotek som studerades var Göteborgs stadsbibliotek, Växjö stadsbibliotek och Mariestads stadsbibliotek. Av dessa var det endast Göteborg som hade anordnat skrivarkurser för vuxna (Börjesdotter 2006). Det finns alltså en viss skrivarverksamhet på bibliotek, den som finns är framför allt riktad mot barn och ungdomar.

1.4 Folkhögskolebiblioteken

Som jag nämnt har många folkhögskolor skrivartutbildningar och de flesta folkhögskolor har även egna bibliotek. Det kan som bakgrund vara av intresse att få en bild av dessa bibliotek. Folkhögskolebiblioteket är ett område som inte ägnats särskilt mycket uppmärksamhet i svensk forskning, det finns få undersökningar gjorda. En undersökning som behandlar folkhögskolebiblioteket är Eva Fridlunds kandidatuppsats *Vad spelar biblioteket för roll på folkhögskolan?* Hon har gjort kvalitativa intervjuer med biblioteksansvariga på tre olika folkhögskolor. Resultatet visar att de undersökta biblioteken hamnar lågt på den förenklade variant av David Loertschers taxonomiska skala hon använder som teoretisk grund (1988, s. 35-36). Detta innebär att biblioteket endast utnyttjas sporadiskt, och att det för de biblioteksansvariga mest handlar om det traditionella biblioteksarbetet så som förvaring, förvärv och utlån (Fridlund, 2002).

Projektet ”Verktyg och vision” gjorde en kartläggning av landets alla folkhögskolebibliotek år 05/06 där man bl.a. tittade på hur många det fanns, om de var bemannade, vem som ansvarade för biblioteket och i vilken omfattning det fanns timmar avsatt för biblioteksarbete. Av landets då 148 folkhögskolor svarade 135 att de hade ett eget bibliotek. Det fanns utbildade bibliotekarierna anställda på 28 av landets folkhögskolor. Vanligast var att en lärare ansvarade för biblioteket, några svarade att det

var ”någon annan” som ansvarade för biblioteket, då avsågs ofta expeditiionspersonal eller någon som tituleras biblioteksassistent. På 8 skolor var biblioteken helt obemannade. Nästan alla folkhögskolor menade sig alltså ha ett bibliotek, det var tydligt att skolbiblioteken har eller har haft en självklar plats på folkhögskolorna. Däremot var det många som inte hade utbildad bibliotekspersonal (Larsson, 2006).

2. PROBLEMFÖRMULERING

Det går att vara en läsare utan att vara en skrivare. Däremot finns det ingen möjlighet att vara en skrivande människa eller författare utan att läsa. Om inte annat så måste man läsa sin egen text. Mycket av skrivarbetet handlar om att gå tillbaka till sin text, reflektera över form, stil och innehåll, omarbета, utveckla och strukturera. Många författare talar om omarbetningar av exempelvis romanmanus upp till fem eller tio gånger. Hos de flesta människor som tycker om att skriva torde även intresse finnas för läsning. Detta stämmer med min personliga erfarenhet, människor som skriver verkar ofta vara litteraturintresserade över lag. Nästan var tredje person i Sverige har författardrömmar, skriver Dagens Nyheter (2010-10-31) och hänvisar till en undersökning som Cint har gjort. Även om det inte är alls lika många som gör verklighet av sina drömmar så säger det ändå att det finns en stor grupp människor i det här landet som är intresserade av skrivande och litteratur. Jag har inte kunnat finna någon läsvaneundersökning på gruppen ”skrivande människor” och därför kan det vara av intresse att se på läsning utifrån deras perspektiv. Om det visar sig att läsningen är särskilt viktig för den här gruppen, eller om deras preferenser på något sätt följer ett annat mönster, kan det vara av intresse för biblioteksforskningen. Sten Furhammar gjorde en studie med syftet att se vad som sker i mötet mellan läsare och text (1997). Min önskan är att göra en mindre, men liknande undersökning på samma tema, med en mer begränsad grupp. Vad sker i mötet mellan läsare och text om läsaren också är skribent?

Jag gör naturligtvis inga anspråk på att kunna ge en helhetsbild av det aktuella undersökningsområdet, vare sig i delen ”tidigare forskning” eller i mina reslutat, då omfånget för denna uppsats inte tillåter det. Däremot kan mitt bidrag bli en komplettering till den befintliga forskningen omkring olika läsegrupper.

2.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att få svar på hur skrivande människor ser på sin skönlitterära läsning. Vad fyller läsningen för funktion hos dem och hur beskriver de sitt utbyte av att läsa? Med hjälp av en teoretisk begreppsapparat hämtad från forskning om förhållandet läsare/text, ämnar jag undersöka och analysera svaren på ett antal intervjuer med skrivande människor. Jag kommer att jämföra resultaten med tidigare forskning för att se om deras utsagor på något sätt skiljer sig från ickeskrivande människors syn på läsning. Syftet är också att få inblick i hur de ser på sambandet mellan sitt eget skrivande och den skönlitterära läsningen. Påverkar dessa två aktiviteter varandra och i så fall: på vilket sätt? Jag har genom intervjuer av sju unga människor med skrivartutbildningsbakgrund sökt svaret på följande huvudfrågeställning:

- Hur läser skrivande människor skönlitteratur?

Denna frågeställning är tänkt att besvaras genom att belysa två underfrågor:

- Hur påverkas läsoplevelsen av det egna skrivandet?
- Hur påverkas skrivandet av skönlitterär läsning?

2.2 Avgränsningar

Studien omfattar undersökning av människors läsning och deras uppfattning om relationen mellan sitt eget skrivande och skönlitterär läsning.

Jag har valt en grupp skrivande människor med minst ett års heltidsstudier på någon folkhögskolas skrivarlinje, inriktning poesi och prosa, undantaget rent journalistiska inriktningar samt distansstudier. Jag har vid urvalet inte tittat på hur mycket personerna just nu skriver i sitt dagliga liv och jag har heller inte grundat urvalet utifrån informanternas syfte med sitt skrivande. Jag har utgått ifrån att om man är tillräckligt intresserad av skrivande för att lägga minst ett års heltidsutbildning på det så visar det på ett starkt intresse. Det har varit tillräckligt för att hamna inom avgränsningskriterierna.

Studien inriktar sig på läsning av skönlitteratur, det finns andra kulturella uttrycksformer som förmodligen också gränsar till skrivandet, såsom exempelvis film och teater. Detta hade varit relevant att ta med men jag valde bort det då läsningen var huvudtemat, även om detta fick ske på bekostnad av att jag även riskerade missa andra intressanta samband.

2.3 Begreppsdefinitioner

Begreppet ”Skrivande människa” återkommer flera gånger i uppsatsen och syftar då både på de som någorlunda regelbundet skriver någon form av skönlitterära texter, för eget nöjes skull och/eller i syfte att bli publicerad.

”Utbytesformer” är ett begrepp som hänvisar till en persons uppfattning om det egna utbytet av läsning. Denna modell kommer beskrivas under teoriavsnittet.

3 TEORI

Den teoretiska utgångspunkten är vald utifrån läsningen och skrivandet. Sten Furhammars *Varför läser du?* och den fyrfältsmodell han använder är utgångspunkten. Även Louise Rosenblatts transaktionsteori kommer att användas i viss mån. Teorierna ligger som bakgrund för att tolka och spegla mina undersökningsresultat mot.

3.1 Dimensioner och kategorier av läsutbyte

Sten Furhammars studie *Varför läser du?* ingår i SKRIN-projektet (Projektet Skriftkultur och mediebruk i nordiska familjer). SKRIN-projektet var ett nordiskt projekt som startade vid årsskiftet 1986/87. Syftet var att med samhällsvetenskapliga och humanistiska utgångspunkter undersöka vad som sker i mötet mellan läsare och text. Drivkrafterna bakom projektet var bibliotekens/litteraturförmedlarnas behov av kunskaper om läsningens funktion för olika läsare. Det man ville komma åt rörde både frågan vad läsaren gör med texten och vad texten gör med läsaren. Man var också intresserad av att få kunskap om läsningens betydelse i olika faser av livet och i speciella – eventuellt kritiska - livssituationer. Furhammars studie bygger på kvalitativa intervjuer med 83 personer, vilka representerar tre generationer från åtta familjer (Furhammar 1997, s. 14).

Furhammar använde i sin studie en modell där varje enskild persons beskrivning av sitt läsutbyte klassificerades med hjälp av två dimensioner: *personlig/opersonlig* hållning till lästoffet och *upplevelseläsning/instrumentell* läsning, dessa dimensioner utvecklades av det danska forskarparet Berntsen-Larsen (1993).

3.1.1 Personlig/opersonlig läsning

Dimensionen *personlig/opersonlig* avser huruvida man drar in sig själv i läsningen eller inte. Vid den personliga läsningen kan man exempelvis identifiera sig själv med en eller flera personer i handlingen och/eller referera till sitt eget liv. Vid opersonlig läsning håller man sin egen personliga verklighet utanför läsningen, den blir mer av avkoppling, förströelse eller ren information.

3.1.2 Upplevelseläsning/instrumentell läsning

Med dimensionen *upplevelseläsning/instrumentell läsning* avses läsning som inte tjänar något annat ändamål än att skänka upplevelse eller förströelse kontra läsning som ger en konkret nytta för individen, t.ex. i form av kunskaper eller ökad självinsikt.

Dessa båda dimensioner kombinerades sedan i en och samma begreppsapparat och gav upphov till fyra delar, som var och en representerar en läsform (s. 19).

De fyra huvudkategorierna (delarna) presenteras närmare nedan.

Opersonlig upplevelseläsning	Personlig upplevelseläsning
Opersonlig instrumentell läsning	Personlig instrumentell läsning

Figur 1. Modell över läsningens olika former (Berntsen & Larsen 1993, s. 19)

3.1.3 Opersonlig upplevelseläsning

Läsningen inom denna kategori är i huvudsak upplevelseorienterad, detta innebär att läsoplevelsen inte engagerar läsaren på det personliga planet. Läsaren håller sin egen person och sin verklighet utanför läsningen, i stället för att låta den ingå som en del av läsoplevelsen. Läsaren själv beskriver ofta läsningen som ett tidsfördriv och läsoplevelsen som en del av verket snarare än som resultatet av ett samspel mellan den egna personen och texten i fråga. Om en person framhäver läsningens karaktär av underhållning, avkoppling eller tidsfördriv och inte uttrycker att den skulle vara berikande eller värdefull, handlar det troligen om opersonlig upplevelseläsning. Ett vanligt kännetecken på denna typ av läsning är också att man läser för att få veta historiens slut. Detta gäller främst renodlad spänningslitteratur, där läsningen får sin mening och belöning av upplösningen. Men denna sorts läsning är inte helt knuten till typen av innehåll. I samma text kan en annan läsare fastna för karaktärsskildringen, vid ett idéinnehåll eller vid egna minnen och erfarenheter. Det är endast för den förre läsaren som utbytesformen är en opersonlig upplevelseläsning (1993, s. 24 f).

3.1.4 Personlig upplevelseläsning

Denna kategori omfattar sådan läsning där det primära utbytet är upplevelser som mycket starkt präglas av läsarens personliga identitet. Tolkningen av texten grundar sig på läsarens egna erfarenheter, minnen, föreställningar osv. En personlig inlevelse i texten är grundläggande. Läsaren identifierar sig personligen med en eller flera av karaktärerna i boken genom sin förståelse av känslor, tankar och reaktioner hos sådana personer, och kan uppleva dem som sina egna. På så sätt är läsaren inte längre en neutral betraktare i förhållande till textens handling, utan upplever sig som delaktig i, eller till och med utsatt för, händelserna som texten skildrar. Läsaren upplever sig få erfarenheter av texten på samma sätt som han/hon får nya erfarenheter i verkliga livet. Då läsaren behandlar texten aktivt genom att dra in sig själv i textens tankar och händelser kan läsningen beskrivas som reflexiv. Läsaren ser inte sin läsoplevelse som enbart en

verkan av enbart texten, utan som ett resultat av en samverkan mellan sig själv och texten. Vad historien ger för egna reflektioner och upplevelser under läsningen är viktigare för läsaren än historiens upplösning (s. 26 ff).

3.1.5 Opersonlig instrumentell läsning

Inom denna kategori ryms läsning som har en redskaps- och nyttofunktion för läsaren, men som inte är knuten till läsarens personliga identitet. Den instrumentella funktionen består i att den insikt eller kunskap som läsaren inhämtar från texten, direkt kan omsättas från en läsar- textrelation till andra relationer. Den insikt som läsningen ger gäller ett område som läsaren inte har något personligt förhållande till. Läsningen berör inte läsarens självinsikt, termen ”objektiv kunskap” är en tydlig beteckning på det karakteristiska draget i den opersonliga instrumentella läsningen. Andra vanliga uttryck för att beskriva vad man får ut av denna typ av läsning är: kunskap, vetande, orientering och information. Den här typen av instrumentell läsning brukar ofta förknippas med faktaläsning och facklitteratur, men även fiktionläsning kan ge ett opersonligt instrumentellt utbyte. Det kan t.ex. vara kunskap om levnadsförhållanden i främmande miljöer eller psykologiska kunskaper (s. 29 f).

3.1.6 Personlig instrumentell läsning

Läsningen har i denna kategori en redskapsfunktion i förhållande till läsarens personliga identitet. Det instrumentella utbytet sker i form av kunskap eller insikt som från läsar- textrelationen kan överföras på sådana relationer/omständigheter där läsaren själv ingår. Denna läsning kan sägas ha en terapeutisk funktion då det i det karakteristiska fallet innebär att läsaren genom läsningen reflekterar över sin identitet eller livssituation så att den leder till ökad självinsikt. Den terapeutiska effekten kan också bestå av distansering till aktuella problem eller som tröst och orosdämpning (s. 30 f).

Berntsen och Larsens, liksom Furhammars modeller, har främst haft som syfte att definiera vad en person får ut av läsningen och vilka som är de främsta skälen till att man läser. Furhammar har i sin studie försökt belysa följande:

- a) Mötet med läsande och berättande under barndomstiden i hemmet och i skolan.
- b) Arten och omfattningen av personens nuvarande läsning.
- c) Personens uppfattning om sitt eget utbyte av läsning.
- d) Personens hållning till andra medier.
- e) Personens kognitiva föreställning om läsande - i den mån intervjuerna ger något besked därom.

Punkt c var den del han valde att lägga särskild tyngdpunkt vid för att han ansåg att ”det sätt en person uppfattar sitt läsutbyte på är ett centralt uttryck för hans förhållande till läsning generellt och/ eller för relationen till enskilda texter och för att utbytet bör vara nära knutet till motivet för att läsa” (Furhammar 1997, s. 133).

3.2 Det transaktionistiska begreppet

Louise M. Rosenblatt, professor i English Education vid New York University, har influerat litteraturforskare under många decennier. Hennes bok *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa* har i USA utnämnts till ett av 1900-talets viktigaste pedagogiska verk. Den första utgåvan utkom redan 1938, men det tog många år innan den verkligen uppmärksammades. Boken är fortfarande aktuell och trycks kontinuerligt i nya upplagor och översätts till fler språk (2002). ”Kärnan i teorin är föreställningen om dikten som en händelse i en läsares liv, en handling, ett skapande, en eld som närms av mötet mellan en särskild personlighet och en särskild text vid en särskild tidpunkt” (s. 13).

Rosenblatt menar att läsning är en individuell och unik händelse, som baseras på olika syften och förutsättningar, vilket gör att exakt samma upplevelse av en text aldrig kan upprepas, vare sig av olika läsare, eller av samma person vid olika tillfällen. Samspelet mellan text och läsare kallas av Rosenblatt för *transaktion*. I begreppet finns en syftning till att både läsaren och texten är viktiga beståndsdelar i läsprocessen, vilket skiljer sig från andra teoribildningar som är antingen mer eller mindre textstyrda eller mer eller mindre läsarstyrda. I hennes tidigare utgåvor fanns inte transaktionsbegreppet utan det talades då om *interaktion*. Rosenblatt menar att begreppet interaktion förenklar det komplicerade händelseförloppet i en läsakt. En transaktion kräver två parter som rör sig fram och tillbaka i en slags spiralformad fram- och tillbakarörelse, där textens värld och läsarens värld tränger in i varandra, likt ett spiralformat utbyte (s 10-12).

Därutöver gör Rosenblatt skillnad på *efferent* och *estetisk* läsning. Differensen mellan dessa sätt att läsa, menar hon, ligger i vad läsaren söker i texten, om den läses av praktiskt syfte eller av litterära anledningar. Hon menar att både kognitiva, affektiva och känslomässiga element finns med i all läsning, men att graden av uppmärksamhet som ägnas åt dessa aspekter kan vara olika. Vid *efferent* läsning förhåller sig läsaren till texten på ett opersonligt vis, och läser den ofta med ett upplysande syfte, för att hämta information som ska tillämpas praktiskt på något vis. *Estetisk* läsning är däremot mer personlig, och läsaren värderar de emotioner och stämningar som upplevs vid transaktion av texten. Efferent läsning kan överlåtas till någon annan än oss själva, i och med att textens innehåll vid sådan läsning kan redogöras för oss, medan estetisk läsning måste upplevas personligen, eftersom läsoplevelsen här sker vid transaktionen mellan text och läsare (s. 10, 41).

Genom läsningens transaktion tar vi del av en annan människas erfarenheter, kunskaper och visioner, vilket fungerar som redskap för oss att vinna insikter om våra egna liv. Då författare och läsare alltid har ett visst mått av gemensamma erfarenheter kan vi identifiera oss med andra människor, även om många av våra personliga upplevelser skiljer sig åt. Rosenblatt beskriver det som att läsaren kommer från sitt eget liv in i boken,

...vänder sig ett ögonblick från sitt direkta sysslande med olika problem och glädjeämnen i sitt eget liv. Han kommer åter syssla med dem när boken är avslutad. Även medan han läser boken finns dessa ting närvarande ... Samma text

kommer ha högst olika mening och värde för oss vid olika tider eller olika omständigheter (s. 42-43).

Variationen i läsupplevelser påverkas även av den mångfald som finns hos texterna, vilket bland annat gestaltas i form av en mängd olika litterära genrer. Hon menar att konst tillgodoser många mänskliga behov och fungerar influerande på de sociala och personliga intressen vi har. Vid estetisk läsning kan vi få ta del av upplevelser som vi annars aldrig skulle ha haft tid eller möjlighet till, via inlevelsen hos läsaren vid transaktion med texten. Förmågan till identifikation är en mänsklig egenskap som gör det möjligt för individer att leva sig in i en mängd skilda situationer och omständigheter. Det gör det bland annat möjligt för oss att inte enbart inhämta information eller fakta från en text, utan att även kunna få erfarenhet, eftersom vi kan genomleva litteraturen. Då vi gör detta, kan läsningen fungera som en befrielse från jäkt och vardagssysslor, genom att vara en verklighetsflykt. När vi läser om andra personer som exempelvis har andra egenskaper än vi själva, kan litteraturen innebära en kompensation för de brister eller motgångar som vi har i våra egna liv (s. 40 ff).

4. FORSKNING INOM LÄS- SKRIVOMRÅDET

Vad gäller tidigare forskning är fälten skrivande och läsning komplexa och breda, där varje ämne för sig är väl undersökt och många teorier och uppfattningar finns. Forskning som berör båda ämnena tillsammans, det vill säga *kopplingen mellan skrivande och läsning*, är naturligtvis extra intressant för den här uppsatsen. Det är mycket mindre utforskat men forskning pågår. Ett par av artiklarna som tas upp kopplar även skrivandet till biblioteksområdet, då detta är en uppsats inom den disciplinen kan det vara intressant.

Språkforskare Stephen D Krashen är professor i pedagogik och lingvistik vid University of Southern California. Han frågar sig vad man kan påstå sig veta om skrivutveckling och skrivundervisning, och drar utifrån en forskningsöversikt följande slutsatser: Man kan påvisa ett starkt samband mellan läsning ”präglad av lust och intresse” och skrivförmåga. Det verkar också vara viktigt att ”känna sig som en skrivare”, den som inte känner sig som en potentiell skrivare blir inte mycket bättre, trots läsning. Övertygelsen om att man ska lyckas verkar också vara en viktig faktor för att utvecklas i sitt skrivande. Krashen påvisar också ett samband mellan hög skrivfrekvens och skrivförmåga, det vill säga han har funnit att om man skriver ofta påverkar det skrivförmågan positivt. Det verkar däremot inte kunna påvisas något samband mellan grammatikstudier och skrivförmåga. Däremot visar det sig att gensvar under själva skrivprocessen utvecklar skrivförmågan. Vi lär oss att skriva genom att förstå texter och genom att bli förstådda i våra texter, en ömsesidig kommunikation.

Han visar också på vad han menar att man vet om hur en god skrivare arbetar: den gode skrivaren planerar och tar fler pauser och läser oftare om det han/hon skrivit. Den gode skrivaren rör sig fram och tillbaka i sin text, hittar nya infallsvinklar och gör tillägg. Att fokusera på innehållet och vänta med formfrågor, att ändra i helheten, på textnivå och inte bara på ord- eller meningsnivå. Han menar att den gode skrivaren rör sig ”spiralformat” i jämförelse mot den svagare skrivaren som rör sig mer linjärt. Sammanfattningsvis menar han att forskningen säger att det krävs tre saker för att en människa ska bli en duktig skrivare:

1. Läsning är det första kravet.
2. Den andra förutsättningen som behövs är övertygelsen om att man ska lyckas.
3. Den tredje förutsättningen som krävs är att läsaren ser sig själv som en skrivare, alltså som en medlem i samma grupp eller klubb som författaren - eller åtminstone som en potentiell medlem där (Krashen 1984, s 12 ff).

Kerstin Bergöö, språkforskare vid Högskolan i Kristianstad drar följande slutsats utifrån Krashens forskning: ”Om det nu är så att skrivandet, förutsatt att skribenten ser sig som en presumtiv skribent, närs av läsning och skrivning, tolkar vi Krashen så att det är med att skriva/läsa som det är med tala/lyssna” (2007 s. 35). Genom att läsa lär man sig att skriva, på samma sätt som barnet lär sig tala genom att lyssna på språket.

Krashen skriver själv: "The theory and research clearly imply, however, that an investment in encouraging pleasure reading, certainly a modest one when compared to expensive educational technology, will pay off in better writing" (Krashen, 1984, s. 30).

Lilian Perme är lärare och litteraturvetare undervisar i litterär gestaltning. I sin bok *På spaning efter min text* hävdar hon att läsningen är av högsta betydelse för en duktig författare. Betydelsen av att läsa kan ses ur olika synvinklar menar hon. Det kan dels handla om ett läsintresse och en läserfarenhet, som gör den skrivande förtrogen med hela genrer, som romaner, noveller eller dikter. Därutöver kan läsaren få kunskap om hur texter kan komponeras och varieras för att fånga läsaren. Det kan också handla om skrivartekniska infallsvinklar för att studera hur sådant som dialog, beskrivning, stil och rytm kan brukas för att ge liv åt framställningen (2007, s. 21).

Skrivandet är ett uttryck för kreativitet. Det finns en lust, ibland beskrivet som ett tvång, att uttrycka sig. Ofta kopplas mycket av kreativa uttrycksformer till inspiration, men alla utövande författare och konstnärer vet att det är en opålitlig motor, och det krävs hårt arbete om man vill lyckas. Mihlay Csikszentmihalyi har inom området psykologi forskat om kreativitet, han menar att kreativitet uppstår som en insikt hos en människa, en mental aktivitet. Han anser att individperspektivet inte är ett tillfredställande sätt att se på kreativitet utan att kreativiteten är något som sker i interaktion mellan personens tankar och den sociokulturella kontexten (1996, s. 23). Csikszentmihalyis har identifierat kreativitetsens olika steg för att nå fram till insikt och färdig skapelse (exempelvis en novell, en roman, en vetenskaplig upptäckt eller något annat):

- **Förberedelse** - att medvetet eller omedvetet fördjupa en problematisk fråga som väcker nyfikenhet och intresse.
- **Inkubation** - olika idéer väcks och olika sammanhang upptäcks genom att man inte försöker lösa problem på ett linjärt och logiskt sätt.
- **Insikt** eller "Aha-upplevelser".
- **Utvärdering, uppskattning** - en utvärdering av ifall insikten är värdefull och värd att följa. I denna fas förekommer en känsla av osäkerhet och otrygghet.
- **Genomarbetning** - den mest tidsödande fasen som kräver hårt arbete. När det gäller skrivande av en roman innebär denna fas att välja ut karaktärer, bestämma handling samt översätta insikter och idéer till ord (s. 78-80).

Pierre Bourdieus visar i *The Field of Cultural Production. Essays on Art and Literature* (1993), bland annat på de kulturella, symboliska och ekonomiska fält där vissa aktörer utför en kamp, som är tillåten och överenskommen av aktörerna. Inom det kulturella fältet sker kampen bland annat om kulturella/litterära traditioner, definitioner, distinktioner och kanon med mera. I detta fält finns författare, förläggare, kritiker, kulturjournalister, litteraturforskare m.fl. (Broady i Bourdieu 2000, s. 10). Enligt Krashen (Bergöö 2001) är det viktigt att finnas i ett sammanhang där man känner sig

som en skrivare, för att få goda skrivarresultat. Man skulle kunna jämföra det med att känna sig som en del av det litterära fältet.

”School Librarian as a Writing Mentor” är en serie artiklar i Academic Journal om skolbibliotekariens roll kopplat till skrivande. Här sammanförs läsning och skrivande med bibliotekens mål och visar på ett arbetssätt där bibliotekarien kan uppmuntra tonåringar att bli publicerade författare. Erin Kilby, bibliotekarie och skrivare, har utvecklat metoden. Kilby säger att hennes viktigaste och första uppgift som bibliotekarie är att få studenterna intresserade av litteratur och att förstå värdet av den. Därutöver arbetar hon med att få elever intresserade av att skriva och kanske en gång själva bidra till bibliotekets samling. Hon arbetar utifrån en modell som kallas POPS (Pen On Paper Success). Målet är att finna samband mellan den skönlitterära läsningen och det egna skrivandet.

Librarian-writers can collaborate with teachers to help students realize that they have the power to become master-authors, responsible for the great works that will one day become part of your library. I’m certain that Alcott, Defoe and Swift won’t mind sharing the shelf space (Kilby 2006).

Ronald M. Gauthier är Assistant Branch Manager på Norcross Branch Library, Gwinnett County Library System i Georgia, USA. Han har arbetat som bibliotekarie och författare i över tjugo år och framhåller hur biblioteket och dess miljö är en ständig inspirationskälla för hans skrivande, ett flöde av information. Han beskriver hur biblioteket som kunskaps- och informationsplattform kan ge författare eller blivande författare material till sina fiktiva berättelser. Förutom inspirationen i all skönlitteratur som finns där så inspirerar tidskrifter till miljöbeskrivningar, de olika typerna av människor han möter inspirerar till karaktärer, artiklar i vetenskapliga tidskrifter hjälper till att göra fakta trovärdigt, historiska tidskrifter ger fakta och inspiration i berättelser som utspelar sig i en annan tid. Nya generationer biblioteksanvändare har stora kunskaper i att söka information på nätet och har kanske inte samma typ av behov som tidigare generationers biblioteksanvändare. Därför är det av största vikt att utforska nya önskemål, menar han. Gauthier nämner allt ifrån biblioteksarrangerade kurser i självpublicering av böcker, till att erbjuda datorer med avancerade program för grafisk design, exempelvis för att kunna designa bokomslag. Han menar att bibliotekarierna kan bli väldigt viktiga för författare samt blivande författare genom sina kunskaper. Det finns en stor samlad kunskap om nyligen utgivna böcker, och om vad läsare söker. Han säger att bibliotekarierna ofta har en lika bred kunskap om utgivning som exempelvis förläggare och agenter. ”As librarians, we have a special connection with writers. In fact, we are their best friends” (Gauthier 2007 s. 50).

Gauthiers egen väg till författarskap var definitivt påverkad av hans läsning:

My drive to write was inspired by my vicarious relationships with authors like Richard Wright, William Faulkner, Emily Dickinson, and other literary heavyweights. Their works enthrall me. Like them, I want to render by gone eras and resurrect historical places, times, and enigmatic people. I want to create characters who stoke our emotions, evoke us to action, and entertain us (s. 50).

En undersökning som syftade till att säkerställa kopplingen mellan läsning och skrivande beskrivs i artikeln "Is there a relationship between Literature reading and Creative writing". Man gjorde en undersökning på 19 gymnasieelever, hälften var kända som "good readers" (utsedda av sina lärare som intresserade av litteratur, hade bra betyg och som gärna läste), och en grupp var utsedda som "poor readers" (oinresserade av litteratur, dåligt betyg och läste inte frivilligt). Ett system utarbetades, det byggde på att oberoende professionella människor fick läsa texter skrivna av de båda grupperna och bedöma dem enligt ett avancerat och detaljerat analysinstrument. Det visade sig (som väntat) att gruppen som läste mycket hade också ett utvecklat öga för stil, berättarteknik, struktur och andra textkvaliteter. Forskarna drog slutsatsen att man kan påvisa ett samband men man vet inte hur den här relationen mellan skrivande och läsning ser ut, man frågar sig vilka processer och strukturer som möjliggör den här påverkan på dessa två aktiviteter. Man drar slutsatsen att om det finns en så nära koppling mellan litteraturläsning och skrivande så vore det rimligt att ta till vara på det, och låta dessa två aktiviteter knytas till varandra på ett tydligare sätt, vilket troligtvis skulle öka både läsning av skönlitteratur och skrivandet (Broekkamp et al, 2009, s. 281 ff).

5. METOD

5.1 Val av metod

Jag har valt att genomföra min studie med hjälp av kvalitativa intervjuer med sju unga personer som gått en skrivarinje på en folkhögskola, om minst ett år. Syftet med uppsatsen var att förstå hur ett antal skrivande människor ser på skönlitterär läsning samt förhållandet mellan läsningen och deras eget skrivande.

Trost använder parallellt termerna ”kvalitativa intervjuer” samt ”informella intervjuer”. Den typen av intervju går ut på att förstå hur den intervjuade tänker och känner, vilka erfarenheter den har, hur den resonerar omkring dessa (1995, s. 23). En kvalitativ intervju kan vara olika hårt styrd beroende på grad av standardisering och strukturering. Hög standardisering innebär att situation och frågor är desamma för alla intervjuade, man arbetar för att få situationen och utgångspunkten att bli så absolut lika till sina förutsättningar som möjligt. Låg grad av standardisering innebär motsatsen, man formulerar sig utifrån den intervjuades språk, blandar frågorna beroende på vad som passar bäst, ställer följdfrågor utifrån de svar som ges. Vad gäller strukturering kan det sägas att en hög grad av strukturering är en studie där forskaren vet vad han/hon vill fråga om, och intervjun kretsar omkring detta ämne och inte en massa annat. Trost menar att det råder en viss begreppsförvirring, strukturering kan nämligen innefatta både sättet att samla in material (dvs. frågorna och deras eventuella svarsalternativ) eller hela studien som sådan. Han påpekar också att vissa använder ordet strukturering i betydelsen standardisering (s. 20-21).

Jag valde att genomföra min studie med en låg grad av standardisering och en hög grad av strukturering, i betydelsen att intervjuerna byggde på en mall med frågor som jag flexibelt anpassade efter den intervjuade. Mallen fanns som en hjälp för mig för att systematiskt kunna kontrollera att viktiga frågeställningar berördes, men intervjuernas praktiska utformning var mer av samtalsstyp. Intervjuguiden utformades för att ge svar på frågorna om skrivande människors syn på sin läsning, samt deras uppfattning om eventuell koppling mellan dessa två komponenter. Jag utgick ifrån Furhammars *Varför läser du?* och hans huvudfrågeställning om just läsningens olika utbytesformer (1997). Jag ställde frågor i syfte att utröna informanternas läsvanor, deras utbyte av läsning, hur/om deras skrivande påverkade själva läsupplevelsen, läsning i barndom och uppväxtmiljö mm. För att få ytterligare inblick i det som förenade informanterna, nämligen att de alla skrev skönlitteratur själva, ställde jag frågor omkring deras skrivande, såsom skrivarvanor, läsningens eventuella påverkan på deras skrivande, skrivandet i barndomen mm. Detta var den andra byggstenen i intervjuguiden.

5.2 Tillvägagångssätt

Jag använde mig av s.k. bekvämlighetsurval, vilket enligt Trost är en vanlig och praktisk metod att använda sig av, för att få ett strategiskt urval. Det innebär att man mer eller mindre slumpmässigt väljer personer som passar in i ens urvalskriterier (2005, s.

120). Jag kontaktade en person som har gått ett par olika skrivarlinjer och har ett stort kontaktnät i skrivarkretsar och bad henne om förslag på personer som passade in i min avgränsning. Det resulterade i en lista på 26 personer, vilka jag kontaktade via mail där jag beskrev mitt ärende och sa att jag skulle ringa upp ett par dagar senare. Jag bokade då tider med de första åtta som var positiva till att delta, och meddelade resterande att deras insats i nuläget inte verkade behövas. En person lämnade senare återbud, men när jag genomfört sju intervjuer bedömde jag det som utifrån mättnadsaspekt tillräckligt, och valde därför att inte gå vidare med fler. Jag ansåg inte att könsaspekten hade en avgörande betydelse för den här undersökningen, och gjorde ingen aktiv könskvotering när respondenterna tillfrågades om medverkan. Det resulterade i att det totalt blev två män och fem kvinnor.

Intervjuerna tog mellan fyrtio och sextio minuter, de spelades in och sparades på ljudfil. I inledningen av intervjun erbjöds anonymitet, vilket inte i något fall var ett uttalat önskemål. Jag har ändå valt att anonymisera personerna. Vid intervjutillfället utgick jag ifrån min intervjuguide men respondenten uppmuntrades att fortsätta att utveckla svaren, och jag ställde uppföljande och kompletterande frågor. Innan intervjun avslutades kontrollerades att samtliga frågor i guiden berörts. Intervjuerna genomfördes under en tvåveckorsperiod. I ett fall kompletterades en intervju i efterhand med ett mailsvar, då jag missat en kortare fråga.

5.3 Materialbearbetning

Ljudinspelningarna transkriberades i tidsmässig nära anslutning till intervjuernas genomförande. Inledningsvis lästes intervjuerna igenom ett flertal gånger för att jag skulle få ett helhetsintryck. Jag gick sedan igenom varje intervju noggrant och identifierade de huvudteman som samtalen cirkulerade omkring och dessa teman valde jag sedan att använda som rubriker i mitt resultat.

De två huvudområdena var:

1. Läsningen
2. Samband mellan skrivande och läsning

Under dessa huvudområden delades svaren in i ytterligare undergrupper. Jag koncentrerade mig på att analysera område 1, då mitt primära syfte med studien var att undersöka läsningen.

Mitt syfte var inte att få en helhetsbild av personerna, utan att se olika uppfattningar om de specifika frågeställningarna. Därför har jag valt att redovisa svaren uppställda områdesvis, inte personvis. Under dessa två områden, sprungna ur gruppens specifika sammansättning av gemensam bakgrund (intresset för skrivandet), analyserades resultatet mot bakgrund av f.f.a. Furhammars studie, men även Rosenblatts teoretiska modell av den skönlitterära läsningen.

6. RESULTAT OCH ANALYS

Analysen presenteras tematiskt efter de två temaområden jag undersökt: ”läsning” samt ”samband mellan skrivande och läsning”. Under dessa större teman kommer några underkategorier in. Mönster och teman har identifierats i intervju svaren och jag har framförallt velat hitta likheter och avvikelser i förhållande till de teoretiska modeller jag valt kring läsaren, läsning och läsutbyte.

6.1 Respondenterna

Sandra 25 år

För tillfället arbetsökande, bor i Stockholm. Uppvuxen i Umeå. Hon har bott och arbetat i London och Italien efter gymnasiet. Studerat idéhistoria och mediekurser på högskolan. Hon har läst två år på olika folkhögskolor, båda var skrivarlinjer, den ena en grundutbildning, den andra en fortsättningskurs, inriktad på arbete med eget skrivprojekt.

Andreas 24 år

Bor i Stockholm och har gått Biskop Arnös folkhögskolas författarskola. Han har läst litteraturvetenskap och tyska samt USA-kunskap på universitetet. Studerar nu till journalist på Poppius Journalistskola och läser samtidigt kurser i italienska.

Anne 23 år

Har läst konstvetenskap, litteraturvetenskap, finska och franska på Stockholms universitet. Hon har gått Biskop Arnös ”Prosa- och poesilinje” och går nu påbyggnadsåret på samma skola.

Johan 25 år

Växte upp i Karlstad flyttade till Stockholm efter studenten. Han har arbetat i Norge. Har studerat konstvetenskap på universitetet, ”Skrivarlinjen” på Jakobsbergs folkhögskola samt ”Att skriva dramatik” Biskop Arnös folkhögskola. Läser nu teatervetenskap och konstvetenskap på Södertörns högskola.

Mirjam 24 år

Uppvuxen i en mindre ort i Småland, bor sedan ett par år i Stockholm. Hon har gått ett år på en allmän skrivarlinje på Sörängens folkhögskola samt ett år på Biskop Arnös folkhögskola ”Att skriva dramatik”. Läser nu engelska på universitetet.

Signe 24 år

Hon är uppvuxen i Stockholm. Bodde i Berlin och reste i Indien några månader efter studenten. Har studerat ”Kreativt skrivande” och ”Konstvetenskap” ett år på Södertörns högskola. Gått en ettårig skönlitterär skrivarlinje på Jakobsbergs folkhögskola samt linjen ”Att skriva dramatik”, på Biskop Arnös folkhögskola. Hon arbetar nu på pocketshop och i en tidningsaffär.

Viveca 28 år

Hon är född och bor i Stockholm. Läser nu på Biskops Arnös ”Att skriva dramatik, påbyggnadsår”, skriver för film och TV. Gick samma linje, år ett, förra året. Hon är utbildad logoped, vilket hon arbetat som under ett par år.

6.2 Läsning

6.2.1 Läsquantitet

Jag undrade om de såg på sig själva som läsande människor, så jag började med att fråga hur mycket de läser. Det var framför allt omfattningen av skönlitterär läsning jag var intresserad av och jag snävade alltså in frågan att endast gälla romaner, noveller och poesi. Tidskrifter, dagstidningar och fackböcker kommer företrädesvis utanför dessa svar.

Anne läser varje dag, det blir ungefär en roman i veckan.

Sandra säger att det verkligen är periodvis och när hon läser vill hon läsa hela tiden, men det kan ibland gå längre mellan gångerna, kanske ett par veckor, ibland mer. Hon tycker ändå att hon läser ganska ofta.

Viveca säger att hon läser skönlitteratur mer sällan, men periodvis blir det ändå flera gånger i veckan. Däremot läser hon ju andras texter på skivlinjen, kanske varannan vecka, och så läser hon sitt eget manus väldigt ofta. Hon läser också mycket på nätet och en hel del tidningar.

Signe svarar att hon sedan fem, sex år tillbaka läser hon varje kväll när hon gått och lagt sig.

Andreas läser också varje dag.

Mirjam har alltid dragits till text och berättelser, så fort hon ser en tidning eller en bok så börjar hon bläddra i den. Hon tycker att hon läser mycket även om hon inte så ofta läser en hel roman. Hon uttrycker det som att hon ”vistas i text” varje dag.

Johan läser facklitteratur ofta, skönlitteratur kanske varannan vecka i genomsnitt. När han gick skivlinjen läste han skönlitteratur varje dag. Hade han tid så skulle han läsa varje dag.

Sammanfattning:

Skrivarprocessens bearbetningsfaser kräver omfattande läsning, men också utöver det läser den här gruppen mer skönlitteratur än genomsnittet. Fyra av de intervjuade läser skönlitteratur varje dag. De andra tre läser uppskattningsvis varannan vecka men periodvis betydligt oftare. Alla uppger att läsning är mycket viktigt för dem. I Kulturrådets rapport om svenskarnas medievanor angav 49 % att de läst en bok senaste veckan. (1990:4) Furhammars svenska urvalsgrupp i SKRIN-projektet skiljde sig inte

nämnvärt från riksgenomsnittet ovan (1997 s. 67). En av de intervjuade sa att han förstod överhuvudtaget inte hur man skulle kunna skriva om man inte läste. Den uppfattningen uttrycktes mer eller mindre uttalat hos alla.

6.2.2 Läsning i tidiga barndomen

Sandras mamma är bibliotekarie och Sandra har tidiga minnen av läsning, hon säger att hon tycker att läsoplevelser från när hon var liten fortfarande är några av hennes starkaste barndomsoplevelser.

Johan fick en mycket positiv bild av läsning hemifrån. Han berättar att de hade ett stort bibliotek och att hans pappa köpte så mycket böcker att de ett par gånger om året fick åka till återvinningen och slänga böcker för de fick inte plats hemma. Läsning och kultur överhuvudtaget uppmuntrades.

Vivecas mamma läser hela tiden, hennes pappa läser också, men inte lika mycket. Han skriver däremot själv och ser mycket film. Viveca upplever det som att hon fick en positiv bild av läsning och skrivande från sina föräldrar, genom deras intresse.

Mirjams mamma började tidigt läsa för henne, redan när hon bara var något år. Hon började själv läsa böcker så fort hon lärt sig läsa i sjuårsåldern. Hennes mamma läser själv endast deckare och pappan läser tidningen.

Signe berättar att hennes föräldrar läste högt för henne under hela hennes barndom, och att hennes föräldrar själva läser väldigt mycket. ”Det är hyllmeter med böcker överallt.”

Andreas minns att mamma läste Elsa Beskows *Vildandarna* och andra barnböcker för honom. Läsning uppmuntrades alltid i hemmet och sågs inte alls som bortkastad tid, tvärtom. Både mamma och pappa läser själva.

Annes föräldrar läser inte alls och har heller inte läst särskilt mycket för henne vad hon kan minnas. Däremot tog pappan med henne till biblioteket ibland.

6.2.3 Läsning på egen hand i barn- och tonårstiden

Viveca tyckte mycket om att läsa, lärde sig själv att läsa i femårsåldern. Hon minns bokslukaråldern då hon läste serier med böcker (femböcker och Kittyböcker) och hon läste gärna klassiker.

Signe säger att hon aldrig som barn slukade böcker, det egna läsintresset kom lite senare när hon mognat. Den första lite mer avancerade bok hon läste på egen hand var Jane Eyre, den tyckte hon var bra och efter det tog läsningen fart.

Andreas läste äventyrsböcker, en serie. Han skrev också tidigt egna historier och anammade stilen i den typen av böcker. Han säger att han blev fort ganska bra på det, ”eller iallafall tillräckligt bra för att det skulle vara anmärkningsvärt.”

Anne läste inte så mycket som liten utan började läsa när hon var fjorton år i samband med en allvarlig kris i hennes liv. Hon berättar att hon fann litteraturen som ett andningsrum och ett sätt att överleva. Att få koppla bort men även att bearbeta.

Mirjam har alltid läst. Hon var med i barnbokklubbar och hon minns känslan av när hon började läsa själv och blev slukad av böckerna. ”Men berättandet är ju också i bilder” påpekar hon, ”inte bara text”.

Johan upptäckte den egna läsningen i mellanstadiet. Först var det äventyrsböcker, han nämner Jules Verne och klassikerserien. På högstadiet övergick det till ganska seriös litteratur, den perioden beskriver han som jättekul. Han säger att han då kunde läsa så fort, han vet inte vad det var som gjorde det men funderar på om han då hade en mer svartvit värld som gjorde att han kunde sluka litteratur. Han hade inte samma prestationstänkande som idag och det gjorde att han slukade även ganska tung litteratur, som exempelvis rysk litteratur, som han nu inte skulle orka. Han läste utan krav på reflektion.

Veronica tyckte väldigt mycket om att läsa, hon lärde sig att läsa själv innan hon började skolan och hade bokslukarperioder då hon läste i stort sett allting. Hon nämner också serieböcker så som femböckerna och Kitty, men även klassiker.

Sammanfattning:

Två personer startade sin läsning lite senare, i yngre tonåren, de övriga har läst sedan de var mycket unga, ofta ända sedan de lärde sig läsa. Flera talar om bokslukarperioder och flera nämner äventyrsböcker, spännande litteratur och att utbytet var att uppfyllas, dras in i och dras med. Det handlar om det upplevelseorienterade och läsningen engagerar inte direkt på det personliga planet. Man läser för nöjes skull, för att historien är spännande eller intressant och för att man vill veta hur det ska gå. Detta är i enlighet med vad Furhammar kom fram till, han konstaterar att ”den opersonliga upplevelseläsningen är den dominerande utbytesformen för samtliga barn, oavsett kön” (1997 s. 367).

Endast en person berättar att föräldrarna inte läste särskilt mycket för henne när hon var liten, och att föräldrarna för egen del inte läser skönlitteratur alls. Hon upptäckte själv litteraturen i samband med en kris i livet när hon var fjorton år. Däremot tog hennes pappa med henne till biblioteket. De andras föräldrar har läst för dem och en eller oftast båda föräldrarna läser själva mycket. Flera berättar att de som barn uppfattade att läsningen var viktig för föräldrarna och att läsning uppmuntrades i hemmet. De är alltså alla, med ett undantag, uppvuxna i familjer där läsning och i vissa fall kultur överhuvudtaget, betraktades som mycket positivt. Föräldrarnas eget intresse för läsning har i dessa fall överförs till barnen. Detta överensstämmer med Rosenblatts uppfattning om vuxnas påverkan, även om hon i det fallet jämför med vuxna i skolsituationen. Hon

diskuterar vikten av att en lärare har en *personlig kärlek* till litteraturen. Hon säger att om inte läraren själv värdesätter den litterära upplevelsen kommer han/hon inte heller kunna förmedla den till sina elever. Vidare påtalar hon att barnen måste få tillfälle och mod att närma sig litteraturen på ett personligt sätt och att detta görs genom en uppmuntrande och trygg miljö (2002, s. 64). Detta ser ut att vara fallet i majoriteten av respondenternas familjer, vilket också verkar ha resulterat i ett ovanligt starkt läsintresse som vuxna för den här gruppen. Rosenblatt talar också om familjens betydelsefulla roll då det gäller att skapa normer för sociala mönster. ”Föräldrar och familj har genom eget exempel och genom explicita formuleringar av vedertagna attityder tidigt gjort mycket för att skapa sådana mönster” (2002, s. 81). Ett socialt mönster skulle kunna sägas vara inställningen till kultur och litteratur i en familj eller släkt. Furhammar konstaterar också att ”flertalet av de som hört sagor läsas eller berättas och dessutom haft hem, där böcker förekommit och stått till förfogande har också läst böcker under skoltiden och fortsatt att läsa senare i livet” (1997, s. 376). **Anne**, den person i den här studien som inte hade föräldrar som själva läste, uppmuntrades ändå till kontakt med litteratur, då hennes pappa tog henne med sig till biblioteket. Hon svarar så här på min fråga om hon tror att detta hade betydelse för att hon tog litteraturen till hjälp i en krissituation i nedre tonåren:

Visst, att jag hade gått till biblioteket kan kanske vara en komponent, men det viktiga tror jag är att jag sen barndomen utvecklade en strategi att intellektualisera problem som jag hade. Jag hade en svår uppväxt och jag tänker mig att man då utvecklar sig åt det håll som man har mest anlag för, som en överlevnadsmekanism, och genom den här intellektualiseringen av det, distanseringen, så ligger det ganska nära till hands att börja läsa också. Den förklaringsmodellen tror jag som överordnad. Jag tror att det är en lägningsfråga om läsningen kan bli så viktigt för en.

6.2.4 Varför läser du?

Furhammars valde att lägga särskilt stor vikt vid frågan ”Varför läser du?” i sitt projekt. Det handlar om individens egen uppfattning om *utbytet av läsning*, vad läsningen ger och betyder personligen. Detta menar han är ett centralt uttryck för personens förhållande till läsning generellt (1997, s. 133). Det var därför en viktig fråga i min intervjuundersökning och den frågeställning jag analyserat mest grundligt.

Furhammar framhåller att i praktiken är gränserna sällan så skarpa som i teorin och att inget hindrar att flera utbytesformer framkommer i en och samma lässituation och läsupplevelse (s. 144). Han har ändå valt att dela in personerna i studien utifrån svaren på frågan ”varför läser du?” Det har även jag gjort, men jag vill påpeka att detta är ett något trubbigt instrument och att det inte innebär att personerna alltid hamnar inom en och samma kategori. Samma person kan naturligtvis ha utbyte av sin läsning på flera olika sätt och kan därmed också hamna i flera grupper, till och med vid samma läsupplevelse, precis som Furhammar säger. Indelningen nedan har enbart gjorts utifrån deras spontana svar på frågan om vad läsning ger dem. Så här svarade de intervjuade:

Signe säger att läsning för henne kan vara ett sätt att koppla av och koppla bort. Ibland är det ren inspiration för hennes eget skrivande, speciellt om det är en författare som skriver ganska likt det hon själv skriver. Som exempel nämner hon en roman hon läser just nu som heter *Den röda soffan* av Michèle Lesbre, hon kan känna igen sig i sättet hon skriver och också använda sig av det. Signe beskriver litteratur som musik, att man kan lyssna på och njuta av språket.

Signes sätt att se läsningen som avkoppling stämmer väl överens med majoriteten i Furhammars undersökning, han konstaterar att "läsning som avkoppling och förströelse är det helt dominerande skälet att läsa skönlitteratur ... i några fall betonar man att man vill komma bort från vardagen eller glömma jobbet" (s. 108). Det innebär att jag i den delen av hennes svar skulle placera henne i den *personliga upplevelseläsningen* dvs. hon håller den personliga vardagen utanför läsningen och texten blir ren avkoppling (s. 135). Men hon beskriver att det också kan vara en inspiration till det egna skrivandet. Det innebär att hennes utbyte av läsning även tangerar den *personliga instrumentella läsningen*. D.v.s. hon drar inte in sig själv och sin vardag i huvudpersonernas omständigheter men hon inspireras av en bok kopplat till sitt eget skrivande, dvs. hon drar konkret nytta av litteraturen, men nyttan hon drar är inte, som i den personliga instrumentella läsningen, av terapeutisk art. Målet ligger utanför själva lässituationen (s. 135).

Johan ser nästan förvånad ut när han får frågan om varför han läser, sedan säger han att det är där all kunskap ligger. Han menar att läsningen blev viktigare när han satte det i förhållande till vad han själv gjorde, dvs. sitt skrivande. Han skriver också för att lära sig och för att bli bättre. Han säger att för varje bok han läser desto bättre förstår han det han läst. Han talar också om att orientera sig genom att läsa av stora fält, att orientera sig i vad som finns skrivet, i form av stilar och traditioner, för att sedan kunna applicera det på sitt eget skrivande.

Johans svar tyder på att hans läsning handlar mycket om att ta till sig nya kunskaper, mindre om personliga upplevelser kopplade till handlingen i boken. Detta gör att jag placerar in honom som en person som får utbyte av dimensionen *personlig instrumentell läsning*, vilken omfattar läsning som har en redskaps- och nyttofunktion för läsaren, samtidigt som denna funktion inte är knuten till läsarens personliga identitet. Furhammar menar att ord som "kunskap", "vetande", "orientering" och "information" kan tyda på denna kategori och flera av dessa ord använder Johan i sin beskrivning av läsning. Oftast är det annars faktatexter som beskrivs så, men det behöver inte vara bundet till sådana texter (s. 142).

Viveca säger att hon måste bli uppslukad av läsningen annars lägger hon ifrån sig boken, hon läser aldrig något bara för att hon ska ha läst ut en bok. Hon vill att böckerna ska vara filmiska, tydliga berättelser som hon kan visualisera, "bladvändare". När hon hittar böcker som hon blir uppslukad av så triggas det henne, det ger en glädjekänsla.

Det här sättet att beskriva vad läsningen ger tyder på att Vivecas läsning hamnar i den *personliga upplevelseläsningen*. Ett vanligt kännetecken för den här typen av läsning

är att man läser för att få veta historiens slut. Spänningen och nyfikenheten att få veta hur det ska gå är viktiga drivkrafter. Berättelsens händelser är framför allt det som ger läsningen ett värde (s. 137 ff).

När jag frågar **Anne** vad läsningen fyller för funktion vänder hon på frågan och undrar vad läsningen *inte* fyller för funktion. Hon menar att det finns så många dimensioner. Ända sedan hon som ung tonåring började läsa har hon anpassat läsningen efter vad hon har för behov för dagen. När jag ber henne vara mer konkret ger hon exempel som att den kan ge tröst, den kan ge nya insikter, roa, den kan få henne att känna känslor hon annars inte skulle känt och tänka tankar som hon trodde var utanför hennes medvetande. Hon säger att hon inte behöver ha en självupplevd erfarenhet i verkligheten utan att det kan bli en lika stor "självupplevelse" genom litteraturen.

Detta talar för en *personlig instrumentell läsning*, det innebär att läsningen har en redskapsfunktion i förhållande till läsarens personliga identitet. Läsaren reflekterar över sig själv och sin situation i ljuset av läsningen vilket leder till ökad självinsikt (s. 143). Hon talar också om att få en erfarenhet genom litteraturen, en erfarenhet som hon inte själv upplevt i verkliga livet, det är en typ av läsning som kan inrymmas i den *opersonliga instrumentella läsningen*. Furhammar beskriver det som att utbytet av läsningen "är en insikt eller kunskap som omedelbart kan överföras från läsare-textrelationen till andra relationer *eller* en sådan insikt som berör områden som läsaren inte har något personligt förhållande till" (s. 142). Det är också ett tydligt exempel på vad Rosenblatt menar med *estetisk läsning*, då vi kan få ta del av upplevelser som vi annars aldrig skulle ha haft tid eller möjlighet till, via inlevelsen hos läsaren vid transaktion med texten (Rosenblatt 2002, s. 40).

"Jag tror jag tittar på språket först", svarar **Andreas** på frågan om varför han läser och vad läsningen ger honom. Sedan förklarar han att han inte kan läsa en bok som handlar om angelägna ämnen om inte utförandet är kompetent. Han kopplar läsandet starkt till skrivandet och säger att det är för honom som att jogga varje dag. Det är som träning att läsa, han håller sig i form. Han undrar hur det är möjligt att skriva om man inte läser, för honom är det obegripligt. "Det är som någon form av injektion när man läser. Jag får i mig ett visst antal ord som jag behöver varje dag", avslutar han.

Detta sätt att beskriva läsningen tyder på en *opersonlig instrumentell läsning*. Läsningen har en tydlig redskapsfunktion som ligger utanför själva lässituationen och har inte ett terapeutiskt syfte (s. 142).

Mirjam läser för att hon måste, förklarar hon. Eftersom hon skriver själv behöver hon känna att andra håller på med liknande. "Man behöver något att luta sig emot, eller ta sats ifrån i sitt eget skrivande ... eller spegla sig i." Hon läser både för nöjes skull men också för att suga åt sig något för sitt eget skrivande. Hon läser ofta av lust men hoppas också att hon ska lära sig något.

Hennes beskrivning av sitt utbyte av läsning talar för en *personlig upplevelseläsning*, att luta sig emot, spegla sig i, samt en *personlig instrumentell läsning*, av lust och nöje men att hon ändå vill lära sig något (s. 140, 143).

Sandra säger att hon tidigare läste mest för att bli underhållen, hon ville ha en bladvändare, bli uppslukad och sugas in i en upplevelse. Numera läser hon också för att bilda sig. Hon har också lärt sig att läsa långsammare och läsa poesi, sådant som inte är så lättsmält, och säger att hon njuter av den upplevelsen. Hennes läsning förändrades under tiden hon gick sin skivutbildning. Hon beskriver det som att det var lite av en överlevnadsstrategi när hon kom till skivlinjen. Hon hade då bara läst ett fåtal författare, även om hon läst många titlar av dem. Hon beskriver sin läserfarenhet då som oerhört snäv. ”Och då tänkte jag först att antingen går jag under nu och hoppar av och tänker att det här var inget för mig. Eller så måste man ju helt enkelt ge sig in så här, i striden... och att man tyckte att det var roligt ... Det var så mycket jag hade fått tillgång till. Jag hade inte upptäckt det tidigare.”

Sandra har alltså bytt från en tydlig *opersonlig upplevelseläsning* (s. 137), till en mera *personlig instrumentell läsning* (s.143). Hon har gått från att vilja sugas in i handling, få veta hur det ska gå, till att läsa med fokus att lära sig något, att reflektera över sin identitet eller livssituation med hjälp av läsningen, så att det leder till ökad självinsikt och ökade kunskaper.

Sammanfattning:

Påfallande många av skrivarna talar om formen, inte företrädesvis innehållet, när de beskriver vad de får ut av läsningen. Viveca är den enda som säger att hon måste slukas, att hon vill veta hur det ska gå, att handlingen är viktig. Anne talar om läsningens många olika sidor, kopplade till ett behov hon har just den dagen. Annars talas det ofta om språket som en inspiration, man kopplar det till sitt eget skrivande, njuter av orden och stilen. Att orientera sig i vad som finns skrivet och hur andra gör.

Vilka personer som återfinns i de olika grupperna åskådliggörs i tabell 1 nedan. Det handlar alltså om vilka utbyteskategorier som finns representerade i deras intervjuer, vilket utbyte de har av läsningen. Flera av personerna hamnar i ett par grupper eftersom de beskriver sitt läsutbyte på sätt som gör att det inte ryms inom en kategori.

	Personer per grupp
Oper. uppl. läsning	Signe, Viveca
Oper. instr. utbyte	Signe, Viveca, Johan, Andreas, Sandra, Anne
Personl. uppl. läsning	Miriam
Personl. instr. utbyte	Miriam, Anne

Tabell 1. Personer inom respektive utbytesgrupp

Rosenblatt säger att ”för det stora flertalet läsare är den mänskliga erfarenhet som litteraturen förmedlar förvisso det primära. För dem fungerar verkets formella element - stil och struktur, rytmiskt flöde- bara som en del av den totala litterära upplevelsen” (2002, s. 22). Här vill jag återkoppla till min huvudfråga hur skrivande människor läser skönlitteratur. Denna studies informanter framhåller istället form, stil och struktur som en mycket viktig, ofta till och med primär, del av upplevelsen. Detta är alltså, enligt Rosenblatt, inte ”det stora flertalets” upplevelse. Informanterna i denna studie läser alltså skönlitteratur med uppmärksamhet riktad mot andra delar än själva historien (dvs. handlingen) och av andra skäl än förströelse. Detta utesluter naturligtvis inte att läsningen även kan ge upplevelser kopplade till själva innehållet och historien. Men det verkar dock tendera att röra sig mot att innehållet blir en mindre del när man skriver själv. Andra komponenter blir viktiga. Detta är intressant då det inte ligger i linje med varken Furhammars eller Rosenblatts uppfattning om det ordinära läsutbytet. I Furhammars studie konstaterar han, som jag tidigare nämnt, att ”läsning som avkoppling och förströelse är det helt dominerande skälet att läsa skönlitteratur” (s. 108) och endast undantagsvis läser man skönlitteratur på det instrumentella opersonliga sättet. Detta styrker min hypotes att skrivande människor läser skönlitteratur med en lite annan utgångspunkt och med ett något annorlunda utbyte än genomsnittsläsaren.

En närmare jämförelse mellan min och Furhammars grupp gällande antal förekomster i de olika läsutbytesgrupperna tydliggör ytterligare resonemanget ovan. Eftersom personer som beskrivit fler än en form av utbyte som jämnstarka förekommer i flera utbytesformer, blir antalet utbyten högre än antalet personer. I Furhammars grupp ingick totalt 83 personer, 19 av dem var antingen barn och beskrivs som en avvikande grupp eller var vuxna men kunde inte redogöra för sitt läsutbyte tydligt nog för att kunna kategoriseras (Furhammar 1997, s. 366). Dessa har jag därför tagit bort och jämför resterande 64 personer med min grupp. Dessa 64 personers läsning har i vissa fall kategoriserats i flera utbytesgrupper och det totala antalet kategoriseringar blir 148. Av skrivargruppens 7 personer var det 4 som beskrev sitt läsutbyte på ett sätt som gjorde att de befann sig i mer än en grupp. Detta innebär att det totalt blev 11 kategoriseringar i skrivargruppen.

De totalt 3 skrivare vars utbyte härleddes till endast en grupp hamnade *alla* i kategorin *Opersonligt instrumentellt utbyte*. I Furhammars studie är motsvarande siffra 26 personer av 64. Av dessa 26 var det dessutom endast 1 som företrädesvis läste skönlitteratur. De andra läste i stort sett enbart tidningar och/eller facklitteratur (s. 377). Det bör här framhållas att det enbart var skönlitterära läsoplevelser som efterfrågades bland skrivarna. 3 av 3 i skrivargruppen läste alltså skönlitteratur med renodlat *opersonligt instrumentellt utbyte*, att jämföra med 1 av 64 i Furhammars grupp.

Det som karakteriserade Furhammars *opersonliga instrumentella* grupp var att man antingen sällan eller aldrig läste böcker (och framför allt inte fiktionslitteratur) eller så läste man böcker kopplat till yrkesverksamheten, fritidsintresse eller intresse av allmänt informationsbehov (s. 254 ff). Tittar man närmare på vad den typen av läsning innebär kan man kort beskriva det som att den instrumentella kategorin (som överväger hos

skrivarna) omfattar sådan läsning som har en redskaps- eller nyttofunktion för läsaren. Den har ett mål som ligger utanför själva lässituationen. Furhammar beskriver det som att läsaren ”tillägnar sig texten i förhållande till detta mål snarare än i förhållande till den relation (lust-olust, intresse-ointresse) mellan läsare och text som gäller för ögonblicket” (s. 157). Han påpekar också att detta naturligtvis inte betyder att lust och intresse för behöver vara utan betydelse. Mitt tillägg skulle efter att ha analyserat svaren vara att lust och intresse *är* en del av den opersonliga instrumentella läsoplevelse, för denna studies informanter.

I gruppen *Flera utbyteskategorier* återfanns 4 av 7 skrivare, det kan tolkas som att det är vanligt i den skrivande gruppen att ha ett utbyte på flera plan, att gruppen som själva skriver kan uppfatta utbyte av läsningen både relaterat till det instrumentella och opersonliga såväl som läsning som karaktäriseras av innehåll, upplevelser och personlig delaktighet som läsare, i texten.

Eftersom det är en så liten grupp jag undersökt och gruppen *Flera utbyteskategorier* blir förhållandevis stor kan det vara intressant att se närmare på totala antalet kategoriseringar fördelat på utbytesgrupper. Det vill säga, var hamnar de som har mer än en utbyteskategori? Skiljer sig totala antalet utbyteskategorier något mellan de båda grupperna? Tabell 2 klargör detta.

	Furhammars studie	Skrivargrupp
Opers. uppl. läsning	44/148	2/11
Opers. instr. utbyte	48/148	6/11
Personl. uppl. läsning	31/148	1/11
Personl. instr. utbyte	25/148	2/11
Totalt	148	11

Tabell 2. Totala antalet kategoriseringar inom resp. utbytesgrupp

Även här ser man en markant skillnad i kategorin *Opersonlig instrumentellt utbyte*. Över hälften av skrivargruppens kategoriseringar hamnar där jämfört med knappt en tredjedel av Furhammars grupp. En annan kategori som skiljer sig mellan grupperna är *Personlig upplevelseläsning* där ungefär en femtedel av Furhammars grupp hamnar, men mindre än en tiondel av skrivargruppen. Det som karaktäriserar den typen av läsning är att den innehåller ingen strävan mot ett mål utanför lässituationen. Utbytet av läsningen är just i situationen och påverkas inte av mål utanför läsar-text-relationen. Uppdelningen mellan målstyrt respektive situationsstyrt engagemang gäller motivet för läsningen snarare än resultatet av den (s. 158). En tolkning av det resultatet skulle kunna vara att skrivargruppens mål utanför själva lässituationen kan vara att själva bli bra skribenter, och detta påverkar deras sätt att läsa skönlitteratur. Det verkar inte vara helt enkelt att dela in läsningen i målstyrt respektive situationsstyrt, i den här gruppen läsare,

eftersom lässituationen i sig (trots att det är en läsning som hamnar under kategorin målstyrt) även verkar vara en stor källa till njutning och upplevelse i stunden.

Rosenblatt (1994) talar om en läsning som alltid och i varierande intensitet och fokus innehåller både affektiva och kognitiva moment (s. 46). Det kan vara giltigt i detta sammanhang. Informanterna i undersökningen läser både för upplevelsen men också för sitt eget skrivande. Det går dock att utläsa en förskjutning från upplevelseläsning till mer instrumentell läsning, i flera fall. Hennes term *effeferent läsning* påminner om den instrumentella läsningen och kan alltså sägas vara dominerande i den här gruppen. Motpolen *estetisk* läsning som är mer personlig, där läsaren värderar de emotioner och stämningar som upplevs vid transaktion av texten (2002, s. 10, 41) förekommer också i svaren, men inte lika hög grad.

Svaret på min övergripande frågeställning ”Hur läser skrivande människor skönlitteratur?” hänger intimt samman med frågan ”Varför läser du?” Den sistnämnda frågan verkar vara som en motor som leder fram till svar som handlar om vad man får ut av läsningen. Det utkristalliserar sig mönster som tyder på att skrivande människor läser skönlitteratur som andra människor företrädesvis läser facklitteratur.

6.2.5 Hur väljs böcker?

En av mina frågeställningar handlade om varifrån de fick inspiration till sin läsning. Hur väljs titlar och författare ut?

Viveca får tips från sin man eller andra personer i hennes närhet. Det kan också vara så att hon letar upp litteratur som på något sätt har med hennes eget skrivprojekt att göra. Hon läser inte bokrecensioner.

Sandra träffade på sin skrivartutbildning människor som hon får tips ifrån. Hon har upptäckt antikvariat och köper en hel del där. Hon säger att hon lägger namn och titlar på minnet, sådant hon hör i något sammanhang och tycker verkar intressant och sedan letar upp. Litteraturtidskrifter är också en inspiration.

Signe jobbar på pocketshop och säger att viss litteratur ”hypas” där och man läser sådant som det pratas om i litteraturkretsar. Hon läser också recensioner och litteraturtidningar. Hon brukar också bläddra lite i böcker och om språket verkar tilltala henne så köper eller lånar hon den.

Andreas läser kultursidor, både svenska, tyska och amerikanska. Han har intresse för Tyskland eftersom han har släkt där. Han säger att kultursidorna i tyska tidningar är omfattande, lite gammeldags med gedigna långa artiklar. Sedan tittar han på bokhandlarnas tips. Han går inte så mycket på tips från kompisar eftersom han är den som läser mest och snarare är den som tipsar.

Anne säger att det inte känns som om hon direkt väljer ut litteratur hon ska läsa.

Det känns som om jag snubblar över böckerna ... för varje bok som jag läser så öppnar sig minst tre böcker till som påkallar sin läsare. Dels genom kanske samma författare eller samma tema, en viss tankegång eller genre. Eller böcker som författaren själv blivit inspirerad av. Så det finns ett stort medvetande om böcker, alltså jag behöver aldrig tänka, nej nu har jag läst alla böcker. Och så alla människor som rekommenderar och recenserar böcker säger också någonting. Alla böcker har något slags fördomsfullt värde i mig innan de är lästa. Och då är det liksom det mest trängande behovet som gör att en bok bara finns där.

Mirjam svarar att hennes grundinställning när det gäller att välja litteratur är att inte vara så kräsen. Att inte vara smal i sitt urval utan även läsa sådant som hon inte tror sig tycka om. Hon menar att det är bra att se vad som finns och vad som ges ut. Hon säger också att hon brukar tänka att det inte är säkert att det är dåliga texter bara för att hon inte direkt fastnar för dem.

Johan letar mycket på nätet, studerar bibliotekskataloger etc. Han säger också att han väljer ganska mycket litteratur utifrån kanon eller den indirekta kanon som också finns, sådana som finns i gränslandet, vissa författare, traditioner och genrer. Han säger att han läser inget bara för att någon annan tycker den är bra, för smaken anser han vara så olika. Han läser alltid flera olika böcker samtidigt, växlar mellan tre eller fyra, ofta i olika genrer.

Jag noterar att det inte var så många som valde litteratur utifrån tips från vänner, trots att de iallafall i skrivarsammanhang umgås med andra som läser mycket. Lika ofta verkar tipsen komma från recensioner, litteraturtidningar och kataloger. Men detta är människor som vistas i litteratursammanhang och är intresserade av vad som händer på den litterära scenen, de verkar aktivt söka upp vad de behöver.

6.3 Samband mellan skrivande och läsning

6.3.1 Förändringar i läsvanor kopplat till skrivandet

En av mina frågor var om läsningen hade förändrats på något sätt sedan de intervjuade började skriva mer frekvent och målinriktat. Flera uttryckte en förändring men vad som handlade om skrivandet och vad som handlade om att ha kommit i en annan miljö med andra människor och litteraturintresserade lärare, tycker de är svårt att säga.

Anne svarar att förändring inte är rätt ord utan att det handlar om en intensifiering. Hon har inte kommit in på ett annat spår men hon läser mycket mer.

Sandra säger att mycket hände när hon började på skivlinjen. Plötsligt blev hon tvingad att läsa mycket och mer varierat. Hon tycker numera om annat än "bladvändare" och läser med ett annat syfte än att bara bli underhållen.

Mirjam beskriver det som att hennes förhållande till läsning blev infekterat. Hon hamnade i en konflikt mellan drivkraften att läsa kontra drivkraften att skriva. Det blir under intensiva skrivperioder svårt att koncentrera sig på att läsa eftersom hon bara vill skriva. Hon kan ibland få en känsla av att hon är passiv när hon läser, vilket hon själv säger är "jättedumt" men det handlar om att hon vill skapa själv istället. Samtidigt vill hon läsa alla böcker hon har, hela hennes lägenhet är full av böcker, berättar hon.

Signe tycker att det är lite svårt att avgöra eftersom hon under den tiden också har jobbat i bokaffär, hon beskriver det som att hon varit i ett inferno av litteratur och text. Men den stora skillnaden sedan hon gick på skivlarlinjen och började läsa de andra studenternas texter är att hon fått en helt annan syn på text. Hon kan nu välja helt andra typer av böcker och hon kan få ett utbyte av en del av en bok eller kanske bara att personbeskrivningarna är så bra, och det räcker för att tycka att texten är värdefull och läsvärd. Hon känner inte rädsla för svår eller komplicerad text längre, hon behöver inte ens tycka om det, men hon kan läsa det ändå för hon vet "att det går". Det finns inte längre texter som är uteslutna för henne, säger hon. Poesi är ett sådant exempel. Det var hon förut nästan lite rädd för. Nu läser hon poesi utan krav på att förstå den, det kan vara en rytm eller en känsla som förmedlas.

Andreas säger att tiden på folkhögskolans skivlarlinje fick honom att upptäcka nya författare som han tidigare inte alls kommit i kontakt med. Utöver det tyckte han inte att hans läsvanor förändrats något särskilt. Han har alltid läst mycket.

6.3.2 Skrivandets påverkan på läsupplevelsen

Jag var intresserad av hur människor som själva skriver läser, så jag undrade om deras läsupplevelse påverkas av deras eget skrivande, i så fall på vilket sätt? Kan det vara ett störande element som hindrar från att få en läsupplevelse, eller är det tvärt om något som ytterligare lägger till positiva aspekter, eller spelar det ingen roll överhuvudtaget?

Anne säger att det är oundvikligt att skrivandet påverkar hennes läsupplevelse, men att det inte stör henne alls, det är bara en stor källa till njutning. Hon skulle aldrig läsa något enkom för innehållet säger hon och talar om den klassiska uppdelningen mellan form och innehåll. "Ja då skulle det möjligen vara en faktabok i så fall men annars så... inte bara för en historias skull, det finns inte, jag *måste* tänka på hur denna fantastiska historia med dess innehåll har blivit uppbyggd, det är en del av upplevelsen och läsningen."

Andreas säger att han definitivt tänker på sitt skrivande när han läser och att det kanske hindrar honom från att försjunka i, eller gå upp i böckerna numera. "Förut kunde jag öppna en bok och sedan bara förlora mig. Det kan jag inte göra nu för nu ser jag... nu ser jag texten på nåt sätt, och strukturen." På följdfrågan om hur det påverkar hans läsupplevelse svarar han att det inte direkt stör, och framför allt att det är ju inget att göra något åt. Sedan lägger han till att om han nu ändå ska skriva så är det väl bra att han ser saker han kan lära sig av när han läser.

Johan svarar att han läser för att lära sig, bli bättre och utöka perspektiven. För varje sak han läser får han lättare att förstå text. Han talar om ett stort behov av att orientera sig och "läsa av stora fält". Det handlar dels om att se vad som finns skrivet, olika stilar och traditioner, och dels om att kunna applicera det på sitt eget skrivande. Detta är saker han tänker på både när han väljer litteratur och i lässituationen. Han ser det som en positiv aspekt av läsningen. Det ger honom mer att ha med det perspektivet när han läser.

Sandra säger att när hon gick på skivlinjen och läste väldigt mycket halvfärdiga texter som hon skulle ge respons på så kunde hon känna sig lite "skadad". Allt hon läste kände hon sig tvungen att förhålla sig till, språkligt eller utifrån vissa begrepp. Då tyckte hon att det var lite jobbigt att läsa annan litteratur, för hon tänkte i de banorna även då. Nuförtiden tänker hon inte lika mycket så när hon läser, hon tycker att hon läser prosa ungefär som hon alltid gjort.

Signe menar att hon när hon är inne i intensiva skivperioder kan hon tänka väldigt redigerande i sin läsning. Men hon tycker också att hon läser mer uppskattande, när det är bra och någon verkligen fått till det, då upplever hon att läsningen kommer till en annan nivå än förut. Hon tänker mer på den dramaturgiska kurvan än på personporträtt och miljöer. Men ibland blir det för mycket. Hon tar Mirja Unge som exempel på när hon kan tycka att själva formen kan bli störande. Hon upplever det språkmaterialistiska som i vägen ibland, som att författaren gjort det lite väl svårt för sig själv. "Ibland kan jag känna att jag skulle vilja ta bort lite kraft för att...komma in."

Viveca tänker på skrivandet till och från hela tiden när hon läser, men hon tycker inte att det stör. När något inte är så bra så tycker hon att det känns mest roligt, för att man vet varför. Hon säger att förut kanske hon bara hade tänkt att en bok eller ett stycke i en bok inte var så bra. Nu kan hon lära sig något av det och det ser hon som en fördel och som något kul.

Mirjam svarar att det kan bli så att man dras till sådant som liknar det man själv skriver. Att det är fantastiskt att känna att det här är något som hon själv hade kunnat skriva. Hon tycker att hon ofta känner sig främmande för sitt eget skrivande, att hon till och med kan äcklas lite av det. "Liksom, vad är det här? Kommer det från mig? Har jag gjort det här? Då kan det vara nåt befriande eller lugnande att läsa vad andra skrivit. Tydligt är det inte så konstigt, andra har skrivit något liknande."

Sammanfattning:

En av mina underfrågor var hur läsoplevelsen påverkas av det egna skrivandet. I större eller mindre omfattning verkar den påverkas på något sätt. Det visade sig att alla tänker på sitt eget skrivande i större eller mindre omfattning när de läser. Det kan handla om allt ifrån ren inspiration till skrivartekniska lösningar. Flera nämnde att man i början av sitt skrivande "härmade" eller imiterade mer, medan det med tiden handlar mer om inspiration eller faktainsamling. Alla upplevde det som positivt, det tillförde något. Någon talade ändå om att han kunde sakna att bli "uppslukad" som när han var barn. Skrivandets påverkan på läsoplevelsen och vice versa det vill säga hur läsandet

eventuellt påverkar det egna skrivandet var ibland svårt att särskilja, detta går ibland in i vartannat. Rosenblatts term *efferent läsning*, ser vi tydligt i skrivargruppens svar. Det är den typen av läsning där läsaren förhåller sig på ett opersonligt vis till texten, och läser den med ett upplysande syfte för att hämta information som ska tillämpas praktiskt på något vis. Det kan bland skrivarna handla om att ”snappa upp” och använda till sitt eget skrivande, ”skaffa sig referenser till sitt skrivande”, eller som en slags träning för att hålla sig i form. Johan talar om att ”beta av stora fält”, och andra säger att det handlar om att se vad som finns skrivet, olika stil och tradition. Detta påminner om vad Perme skrivit om läsningens betydelse för skrivandet, där hon menar att ett läsintresse och en läserfarenhet kan handla om att göra den skrivande förtrogen med hela genrer, som romaner, noveller eller dikter (2007 s. 27).

Att läsoplevelsen påverkas av det egna skrivandet var alla överens om. Den påverkas av det faktum att man själv har kunskaper nog att analysera hantverket och de skrivartekniska lösningarna men även innehållet i form av dramaturgi och handling. Den påverkas också på grund av att syftet med skönlitterär läsning, åtminstone till en viss del, skiljer sig ifrån ickeskrivande människors. Man läser med ett syfte som är direkt kopplat till det egna skrivandet t.ex. för att orientera sig i olika genrer, bli bekant med olika stilar, se nya saker att sedan kunna använda i sitt eget skrivande. Deras eget skrivande verkar påverka läsoplevelsen på ett positivt sätt, ge fler dimensioner än de tror de skulle haft om de inte skrev själva.

6.3.3 Läsningens betydelse för det egna skrivandet

Vad betyder läsningen för skrivandet? Hur påverkas det egna skrivandet av skönlitteratur man läser?

Anne betonar att skriva och läsa är två helt olika saker men att de naturligtvis påverkar varandra, hon tycker att skrivandet och läsningen är väldigt intimt sammankopplade. Det är behov som påminner om varandra, är snarlika, och att hon behöver både skriva och läsa varje dag. Genom att läsa andras texter tror hon att hon kan utveckla sitt eget skrivande. Hon får ”så himla stor lust att svara på det som är skrivet”. Det hon läser skapar en massa tankar och då börjar hon skriva om det, kanske i dialogform eller som en protest. Men hon menar att hon ändå vill skilja ”det egna skrivandet” från det som hon skriver direkt efter läsning. I sitt eget bokprojekt bestämmer hon sina egna ramar omkring skrivandet och det är ganska fristående ifrån det hon läser. Men samtidigt kan läsningen ge nya dimensioner om vad en text kan vara, och det ger inspiration till hennes skrivande. Hon tänker sig den lästa litteraturen som någon form av inre bibliotek som är så inlemmat i hennes medvetande att hon bara kan plocka fram och använda formuleringar eller stilgrepp, utan att ens nödvändigtvis veta att det kommer därifrån.

Johan är mycket övertygad om att hans skrivande är påverkat av att han läser, framför allt stil och form. Han säger att han aldrig varit särskilt intresserad av innehåll utan mer själva formen för det. Han tror att han fångar upp och använder mycket till sitt eget skrivande. Han använder en bild för att beskriva hur han ser på böcker. ”Skrivandet är

som ett ljus med mörker runt omkring, ju mer man läser desto ljusare blir det och desto mer kan man skriva om. Man kan bara läsa ett manus som var nånting helt nytt och så plötsligt vet man att man kan skriva så. Man får nyckeln till det liksom.” För varje bok han läser utökas det han kan skriva, förklarar han. Han läser bara sådant som han tror kan leda honom framåt på något sätt. Han avslutar med att bestämt säga att angelägenhetsgraden att läsa definitivt ökade när han började skriva mer.

Sandra är lite mer ambivalent vad det gäller läsningen kopplat till det egna skrivandet. Hon menar att för henne är det viktigt att hålla isär skrivandet och läsningen. Ibland har hon känt att först efter att hon fått lite distans till något hon har läst, kan hon skriva bra. Läsoplevelsen kan ”ställa sig i vägen” för det hon vill skriva. Men hon tillägger att hon ändå tror att läsning gör skrivandet bättre, åtminstone på sikt.

Viveca tycker att det är oerhört viktigt för skrivandet att läsa, hon tror det är jättebra att skaffa sig referenser, för att på så sätt få veta var man är i sitt eget skrivande. Hon tar ett exempel: ”Hittar man på nånting och så är det en kliché som är använd jättemånga gånger tidigare, då kanske det är bra att veta det. Så man inte tror att *nu har jag hittat på det här* men egentligen är det något man hört jättemånga gånger under livet.” Hon säger också att det är mycket viktigt att veta vad man inspireras av.

Andreas är inte rädd att bli påverkad på ett negativt sätt, vilket han upplever en del andra är. Han tror att de är rädda att det ska ”sippra in i deras eget”. Numera känner han sig så säker på sin stil att han tycker att han kan växla om han vill, och därför blir han inte längre blir så påverkad av det han läser, rent stilmässigt. Han beskriver läsningen som en slags träning. Talangen att skriva, menar han, är medfödd men kommer aldrig att blomma ut helt om man inte läser. Han talar om vikten av att se vad som finns därute, vad man kan applicera talangen på. Han jämför det med musiken, där alla naturligtvis inte kan bli popstjärnor men där de som har *det* kommer att öva och öva och slutligen bli riktigt bra. Det är som en drift hos vissa, säger han, att skriva eller spela. ”Men jag tror inte att man kan skapa någonting helt originellt om man inte har haft någon kontakt med litteratur, helt utan läsning, nej det tror jag inte.”

Signe säger att i perioder då hon läser väldigt mycket, kanske hundra sidor per dag, så kan hon börja tänka som det språket. På min följdfråga ifall hon på grund av det kan välja bort att läsa i intensiva skrivperioder av rädsla att bli påverkad svarar hon att det snarare är så att hon i de perioderna väljer med mer omsorg för att inte påverkas av någonting som kan ge en negativ effekt på hennes eget skrivande. Exempelvis kanske hon inte väljer den där fackliga, torra romanen för då blir språket kanske torrt. Hon väljer bort men väljer också till, säger hon.

Mirjam upplever att läsningen på ett mycket direkt sätt påverkar hennes skrivande. Hon berättar om när hon börjat skrivarlinjen och började läsa mer poesi, hon lånade Marie Lundkvists diktsamlingar och märkte att hennes eget skrivande blev färgat av Lundkvists språk och stil. Hon kände då att hon inte ville bli påverkad, att hon inte ville ”sno någon annans språk”. Hon beskriver det som att hon då fortfarande trodde att alla hade sitt eget ”originalspråk” men att hon ändrat uppfattning om det med tiden. Hon

säger att alla är påverkade av varandra, och det var inte förrän hon verkligen kom på det som hon kände att hon ville och kunde börja läsa mycket igen. Vad det gäller prosa säger hon att hon ibland kan ha svårt att komma in i handlingen för hon har fullt upp att bara suga åt sig språket, det är en så viktig del av hennes läsoplevelse.

Sammanfattning:

Hur det egna skrivandet påverkas av skönlitterär läsning var en av de frågor jag ville utröna för att komma fram till svaret på hur skrivande människor läser. Alla Respondenter talar om läsandet som något som påverkar deras skrivande. I de flesta fall i positiv bemärkelse, men ett par talar också om rädslan att bli alltför påverkad vid intensiv läsning. Skrivandet påverkas i positiv bemärkelse av det informanterna läser genom att de blir inspirerade av vad andra skrivit. Några talar om att suga åt sig, berikas av språket i en bok. Läsningen verkar också fungera som en övning, ett sätt att träna sig i sitt skrivande. Andreas jämför det med musiker, man kan vara musikalisk men man måste öva och öva för att bli en stor och berömd popstjärna. Inte många blir det men har man talangen och dessutom uthålligheten i att öva och öva så kan man lyckas och bli riktigt bra. Det är intressant hur han här jämför övandet med läsningen och inte skrivandet. Han säger inte att man måste skriva och skriva för att bli bättre utan tar upp det i relation till läsningen. Detta stämmer överens med Kraschens uppfattning att man lär sig bli bättre skrivare genom att läsa, inte enbart genom att skriva. Liksom man lär sig tala, genom att lyssna. Kraschen menar att forskning visar att stilistik och form lär man sig genom att läsa. Vidare menar han att vi hittar vårt skrivarspråk, vår röst och stil genom läsning. Han säger att det tidigare hävdats att man lär sig skriva genom att skriva, men att många studier visar att detta inte verkar vara det mest framgångsrika sättet att bli en bättre skrivare på. En översikt av forskningen som Krashen gjort tyder snarare på att det är genom att läsa vad andra skrivit som vi lär oss att skriva bättre själva (1993, s. 72-74). Han lyfter bland annat fram en undersökning bland studenter, som visar att ökad omfattning av skrivande inte automatiskt leder till bättre kvalitet. Däremot visar det sig att ökad läsning hade en positiv effekt på skrivandets kvalitet. Han drar slutsatsen att erövrandet av ett språk kommer från ”input” inte ”output” och från förståelse inte produktion (s. 75-76). Det är tydligt att informanterna i denna undersökning använder läsningen som en del av sin process att skapa ett manus eller en text, ofta också i flera av de olika faserna i den kreativa processen. Csikszentmihalyis modell för kreativitetens olika steg kan i deras fall inrymma skönlitterär läsning som en del av *förberedelsen*, men troligen framför allt *inkubationsfasen* då olika idéer väcks och olika sammanhang upptäcks. Någon talade även om vikten av att kunna luta sig mot andra som skriver, att se på det man skrivit och relatera det till andra författares texter. Då använder man läsningen som en slags jämförelse för att se om den egna idén håller dvs. som en del av *utvärderings/uppskattningsfasen* (Csikszentmihalyi 1996, s 78-80).

På frågan om vad läsningen gör med skrivandet verkar informanterna vara överens om att läsningen i någon mån påverkar skrivandet, nästan uteslutande i positiv bemärkelse bl.a. genom att utveckla språk och stil samt genom att fungera som inspirationskälla. Det är också ett sätt att skapa sig kunskap och allmänbildning inom litteraturområdet,

vilket kan vara till fördel då man vill komma in och bli en aktör på den arenan. Farhågorna var att bli alltför påverkad av ett specifikt formspråk i en känslig skapandefas. Detta innebär att läsningen ter sig alltså som viktig för skrivande människor ur aspekter som den stora gruppen läsare inte relaterar till, då de inte själva skriver.

7. DISKUSSION

Läsning har för alla deltagarna i min studie en ganska stor plats. De läser mycket, både egna, klasskompisars och andra skrivarvänners texter, men också utgiven skönlitteratur. Det egna skrivandet har också en viktig plats i deras liv. Att det är viktigt att läsa god skönlitteratur har verkat vara en självklar sanning i litteratur- och skrivarkretsar, och det är inget som någon verkar vända sig emot. Men *hur* läser man när man själv skriver? Kan man släppa sitt eget skrivande eller ligger det alltid som ett filter och stör själva läsoplevelsen? Eller är det tvärtom så att det ger en extra dimension? Eller är det ingen skillnad alls om man själv skriver eller inte? Läser man inte annorlunda på något sätt? Det var frågor jag undrade över. Jag bestämde för att låta frågan ”Hur läser skrivande människor skönlitteratur?” vara utgångspunkten till min studie. Det är en vid frågeställning och ytterligare två frågor fick ligga till grund för mitt sökande efter svar, nämligen ”hur påverkas läsoplevelsen av det egna skrivandet?” och ”hur påverkas skrivandet av läsning?”

Jag tänkte att om skrivande människor utgör en så stor del av samhället som man ibland får signaler om, skrivartutbildningar finns numera både på universitet och högskolor från att tidigare mest funnits på folkhögskolor och som kvällskurser, så är detta en grupp som troligen också besöker biblioteken i sitt intresse för litteraturen, därmed är det en relevant frågeställning och undersökning för biblioteksvetenskapen. Sättet de ser på litteratur speglar naturligtvis också deras behov som låntagare.

Det hade behövts en mycket mer omfattande studie för att få tillfredställande svar på mina frågor. Det känns som om vi rörde vid ytan och deras första impulsiva svar, och dess följdfrågor, var det jag byggde min analys på. En längre diskussion hade troligen gett fler och mera tillförlitliga svar, framför allt hade det varit intressant att gå in mer på frågan om deras utbyte av läsning och med mer omfattande metoder studera dessa mot Furhammars studie. Men intervjuerna visade ändå intresset för, och vikten av, litteratur som något mer än förströelse. I något fall beskrevs böckerna till och med som bokstavligen livräddande.

Det visade sig att respondenterna var överens om att det inte går att utesluta det egna skrivandet från läsoplevelsena. I större eller mindre grad, mer eller mindre medvetet, finns skrivandet med hos alla när de läser. Men det verkar inte vara ett problem, snarare tvärtom. De flesta tyckte att det kändes bra att suga åt sig för att använda till sitt eget skrivande. Det var också en källa till inspiration och roligt att kunna se ”bakom” berättelsen och se hur själva historien byggts upp, hur hantverket var gjort och vilka skrivartekniska grepp författaren använt sig av. Detta var inte direkt ett överraskande resultat, men det som var intressant var hur de beskrev skönlitteraturen och sin läsoplevelse.

Jag upplevde det som att de intervjuade läste på ett medvetet sätt, och jag kunde redan under pågående intervjuer se att läsningen i flera fall hade förändrats efter att de börjat skrivarskola eller börjat skriva mer själva. Det var dock inte förrän jag i efterhand skulle bearbeta materialet i analys mot Furhammars utbytesgrupper som jag verkligen tyckte

att det började bli intressant. Plötsligt framträdde ett mönster där det blev mycket tydligt att skrivargruppen läste skönlitteratur på ett sätt som man i ”vanliga fall” nästan uteslutande läser facklitteratur, det var en klar majoritet som hamnade i utbytesgruppen *opersonlig instrumentell läsning* och väldigt få som läste för enbart ”upplevelsens” skull. Furulands undersökning visar att det dominerande skälet att läsa skönlitteratur är underhållning och förströelse. Det verkar som om ”min” grupp använder och uppfattar skönlitteratur som andra människor företrädesvis läser facklitteratur, vilket också är relevant och naturligt med tanke på att det är ett slags studie av deras arbets- och intresseområde. Det handlar till viss del om att kunna njuta av språk och stil. Krashens forskningsöversikt visar att man snarare lär sig att skriva bättre genom att läsa, inte företrädesvis som man tidigare trott, genom att skriva. Det förklarar den lite annorlunda vinklingen av läsning av skönlitteratur, skrivarna tar helt enkelt intuitivt till sig skönlitteraturen som en kunskapskälla.

Rosenblatt skriver att formspråket ibland har trängt undan upplevelsen av läsning i litteraturundervisning (2002) medan mina respondenter talar om formspråk som en stor och mycket viktig del av själva läsoplevelsen. Detta kan vara intressant både för bibliotek och skivutbildningar. Skönlitteraturen kunde användas än mer effektivt, för att utveckla och förbättra det egna skrivandet. Redan nu ingår skönlitteratur i många av skivutbildningarnas litteraturlistor, men min erfarenhet säger att det finns även skivutbildningar som inte innehåller obligatorisk läsning av skönlitteratur, utöver de egna texterna. Biblioteken skulle kunna ta fram litteraturlistor speciellt konstruerade för skivintresserade människor. Det framkom också hur viktigt det är att diskutera litteratur och att läsa sådant man i första hand kanske inte hade valt själv. Det fanns önskemål om att biblioteken skulle visa och rekommendera den smala litteraturen mer, den som inte är så lättillgänglig, men som är en utmaning för de som vill utvecklas i sin läsning.

Gällande jämförelsen med Furhammars studie bör man betänka att förutsättningarna inte var identiska. Hans grupp bestod av blandade åldrar och han hade undersökt all läsning det vill säga även ren faktaläsning. Han hade även undersökt andra medievanor. Intressant är dock att notera att hade jag jämfört enbart med hans skönlitterära grupp hade skillnaderna varit ännu större, då det företrädesvis var i hans faktagrupp som utbytet landade på *opersonlig instrumentell läsning*. Vad gällde barnen så hamnade de allra flesta barn i Furhammars studie i gruppen *opersonlig upplevelseläsning*. Men även när barngruppen räknats bort påverkade det inte nämnvärt den stora skillnaden.

Min hypotes att skrivande människor kanske läser med ytterligare ett syfte, en dimension till, jämfört med andra människor är inte så märkligt eller svårt att räkna ut och den blev också bekräftad. Att det skulle stämma överens med vad en av de största läsvaneundersökningarna i Sverige säger om människors sätt att läsa faktalitteratur var däremot oväntat för mig. Jag hade till och med uteslutit faktagruppen ur teorin eftersom jag inte själv hade tittat på facklitteratur, och därför endast tänkte jämföra med Furhammars skönlitteraturgrupp. Det fick jag ändra i teoribakgrunden. Jag började läsa om faktagruppen av en slump och började se en massa saker som inte alls handlade om förströelse och avkoppling, utan om de språkliga värdena, kunskap, intresset för

välformulerade tankar m.m. Saker som hela tiden kom upp i mina informanternas svar men gällande deras skönlitterära läsning.

Hur mycket av svaren som beror på vetskapen att uppsatsen skulle handla om skrivande och läsning är svårt att säga. Kanske vinklades svaren, eller rättare sagt leddes tankarna i den riktningen, bara genom själva ämnesvalet skrivande/läsning, även om jag försökte vara noggrann med att hålla frågorna neutrala. I efterhand kan jag tycka att det hade varit intressant att ställa följdfrågor till respondenterna om den rena upplevelseläsningen, jag kan misstänka att den kom något i skymundan och att flera i gruppen hade kunnat tala om sitt utbyte av den typen av läsning också, även om det tydligen inte var det viktigaste eller mest förekommande sättet att läsa. Furhammar nämner att många läsare kan ha utbyte av flera av lässätten, ibland till och med vid samma tillfälle och av samma text. Men liksom Furhammar lät jag deras spontana svar på frågan ”Varför läser du?” spegla deras läsutbyte.

Rosenblatts teori säger att läsning är något som sker i mötet mellan läsaren och texten utifrån vad läsaren har med sig i form av erfarenheter, förväntningar, förhoppningar. Borde även lusten att bli bättre på att skriva kunna vara en sådan förväntan som på något sätt påverkar läsoplevelsen? Är den då medveten eller omedveten? Rosenblatt talar om att medvetandegöra elevernas egna reaktioner för att ytterligare kunna utveckla en ”levande känsla för litteratur” (Rosenblatts 1997 s. 54). Hur kan i så fall skrivarläraren eller bibliotekarien bäst vara till hjälp med att medvetandegöra behoven som kan finnas för just skrivande läsare?

Som vidare forskning tycker jag att det skulle vara intressant att göra om studien med fler respondenter och bredare åldersfördelning, att tydligare följa Furhammars studie gällande de yttre förutsättningarna i gruppen. Att titta på barn, medelålders samt äldre som skriver. Kanske även inkludera andra medievanor än skönlitterär läsning, framför allt film och teater som ju också ligger i nära anslutning till det skönlitterära skrivandet. Detta skulle ha gjort studien jämförbar på ett bredare sätt. Det hade också varit intressant att inte alls ha med frågorna rörande det egna skrivandet, för att se om det hade påverkat resultatet. Jag tror å andra sidan att det är omöjligt att tala med skrivande människor om läsning utan att de samtidigt pratar om det egna skrivandet. Troligen är det som Lagercrantz säger, två sidor av samma mynt.

8. SAMMANFATTNING

Syftet med denna uppsats var att undersöka hur förhållandet mellan en människa som själv skriver och dennes läsning ser ut. Går det finna någon skillnad mellan skrivande respektive icke skrivande människors skönlitterära läsning? Jag byggde min studie på frågan ”Hur läser skrivande människor skönlitteratur?” Denna frågeställning kompletterades med två underfrågor: ”Hur påverkas läsoplevelsen av det egna skrivandet?” och ”Hur påverkas skrivandet av läsningen?”

Jag valde att använda mig av kvalitativa intervjuer som metod, då det var viktigt för mig att förstå hur dessa människor känner, tänker och ser på sin läsning och på skrivandet. Jag ville se om det i dessa personers liv praktiskt visade sig ligga något i påståendet som man ofta hör att för att skriva bra måste man även läsa bra litteratur. Sju unga människor som gått ett till två års heltids skrivartutbildning valdes ut för kvalitativa intervjuer. I bakgrunden beskriver jag folkhögskolan som skolform samt vad för olika skrivartutbildningar som finns i Sverige idag.

Med Sten Furhammars stora läsvaneundersökning ”Varför läser du?” som grund sammanställde jag en intervjuguide som kretsade kring vad läsningen ger, vilket utbyte de upplever sig ha av skönlitterär läsning, hur läsningen påverkar deras skrivande samt vice versa. Intervjuerna gjordes i samtalsform och pågick mellan fyrtio och sextio minuter. De spelades in och transkriberades i efterhand för utskrift och analysarbete. Som teoribildning och analysinstrument använde jag mig, liksom Furhammar, av Dorte Berntsen & Steen Folke Larsens fyrfältsmodell av läsutbytets olika dimensioner och kategorier. Denna valdes för att kunna identifiera och analysera hur läsutbytet ser ut för några skrivande människor i deras skönlitterära läsning. Rosenblatts efferent- estetiska kontinuum kompletterade fyrfältsmodellen genom att jag analyserat läsartextförhållandet för olika personer.

Tidigare forskning och litteratur behandlar både området läsning och skrivande, var för sig och i kombination. Detta för att sätta min studie i ett sammanhang där dessa två verksamheter möts. Här skildras också bibliotekets roll specifikt riktad till gruppen skrivande människor, vilket jag anser relevant, med tanke på den vetenskapliga område föreliggande uppsats befinner sig i. Jag fann ingen tidigare läsvaneundersökning som behandlar just gruppen skrivande människor.

Resultat- och analysredovisning har ställts upp genom att varje intervjuad persons åsikter redovisas under varje temaområde. För att nå mitt syfte var åsikterna inom varje frågeställning viktigare än att få en helhetsbild av respondenten som person. Alla deltagare har fått svara ingående på den fråga som Furhammar i sin studie har som grund för personens syn på sin skönlitterära läsning, nämligen ”varför läser du, vad ger det dig?” Jag analyserade dessa svar och delade in dem i läsutbytesfältsmodellen. Det visade sig att deltagarna i denna studie mycket oftare beskriver sitt läsutbyte i termer som vanligtvis brukar beskriva facklitteratur. Upplevelse och spänning, avkoppling och förströelse var inte alls lika vanliga termer i den här gruppen som i Furhammars studie, då det gällde att beskriva sitt utbyte av skönlitteratur.

Istället handlade det om språk, form, att lära sig något, att suga åt sig, att orientera sig mm.

Resultatet visar att deltagarna i studien läser mycket, mer än genomsnittet och det visar sig att majoriteten upplevde i sin uppväxt att läsning och kultur var något önskvärt och positivt. De flesta hade också föräldrar som själva läser mycket. Alla menade att deras eget skrivande är närvarande när de läser, men de upplevde det oftast inte som ett hinder, snarare tvärtom, som ännu en dimension att lägga till ytterligare utbyten av läsning. Några talade emellertid om en rädsla att bli alltför påverkad av litteraturen man läser och "smittas" i sitt eget språk. Det verkade dock vara ett problem snarare i början, då man fortfarande upplevde sitt skrivande som trevande. Läsningen visade sig vara en inspiration, men resultatet visar att skönlitteratur inte bara läses för en upplevelse i läsarstunden utan att skönlitteratur (kanske undermedvetet) användes som en slags fackböcker i skrivande. Det visar sig också att skrivandet i sig (och skrivartutbildningarna) verkar öppna för vägar för nya läsupplevelser. Flera talade om att skrivandet och läsningen av klasskamraters texter gjort att man inte var så låst vid sådant som man från början tyckte om, utan att man är mer öppen att även pröva mer svårtillgänglig litteratur.

Mer forskning i större omfattning skulle vara intressant för att se på sambandet mellan skrivande och skönlitterär läsning. Det är önskvärt att utöka kunskaperna inom detta område för att öka kunskapen om denna växande grupp människor, som dessutom i framtiden troligen kommer att producera en del av det som kommer att finnas på bibliotekens hyllor.

KÄLLFÖRTECKNING

Otryckta källor

Samtliga ljudupptagningar samt transkriberade dokument finns i författarens ägo.

Sandra. Intervju 2010-09-29

Viveca. Intervju 2010-10-01

Andreas. Intervju 2010-10-01

Mirjam. Intervju 2010-10-03

Johan. Intervju 2010-10-04

Anne. Intervju 2010-10-06

Signe. Intervju 2010-10-07

Tryckta och elektroniska källor

Arvidson, L et al. (1988). *Folkhögskolans pedagogiska miljö: Några teoretiska aspekter på formella och informella bildningsprocesser*. R. Höghelm, K. Rubensson & H. Svenberg Hård. Linköping: Universitetet i Linköping. (Rapport LiU-PEK-R-129).

Bakhtin, M (1981). *The dialogic imagination*. Austin: University of Texas Press.

Berntsen, D & Larsen S (1993). *Laesningens former*. Forlaget Biblioteksarbejde: Aalborg.

Bergöö, K, Jönsson, K & Nilsson, J (2007). *Skrivutveckling och undervisning*. Malmö: Studentlitteratur.

Berndtsson, R (2000). *Om folkhögskolans dynamik. Möten mellan olika bildningsprojekt*. Linköping Studies in Education and Psychology No. 75. Linköping: Filosofiska fakulteten Linköpings universitet.

Bourdieu, P (1993). *The Field of Cultural Production. Essays on Art and Literature*. Cambridge: Polity.

Bourdieu, P (2000). *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Övers. Johan Stierna. Brutus Östlings bokförlag Stockholm: Symposium.

Broadly, D (2000). Förord. Ingår i Bourdieu, Pierre, *Konstens regler. Det litterära fältets uppkomst och struktur*. Övers. Johan Stierna. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag Symposium.

Broekkamp, H. Janssen, T. Berg, H. (2009) Is there a relationship between literature reading and creative writing? *Journal of Creative Behavior*. vol. 43 nr 4.

Börjesdotter, M (2006). *Amatörskrivande i en skrivargrupp*. Magisteruppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid inst. för Biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås (2006:79).

Clod, B (2003). *Skriv- en bok om att skriva*. Övers. Alfabeta Bokförlag AB, Falun: ScandBook.

Csikszentmihalyi, M (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Perennial.

Dagen Nyheter, 2010-10-31, DN Bok.

Dysthe O, Hertzberg F, Lökenstgard H, (2002). *Skriva för att lära: Skrivande i högre utbildning*. Lund: Studentlitteratur.

Fridlund, E (2002). *Vad spelar biblioteket för roll på folkhögskolan?* Kandidatuppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid inst. för Biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås (2002:9).

Folkhögskolans bibliotek: Redogörelse för en enkätundersökning samt en diskussion kring folkhögskolebiblioteken, (1980). Stockholm: Skolöverstyrelsen. (Skriftserie 1981:1).

Folkhögskolornas informationstjänst: FIN (2010-11-26). (Agneta Wallin, Webbansv.). <http://www.folkhogskola.nu> [2010-11-28]

Furhammar, S (1997). *Varför läser du?* Stockholm: Carlsson bokförlag.

Gauthier, R M (2007). Librarian or author? *Library Journal* vol. 132, no. 13, s. 50.

Gustavsson, B (1996). *Bildning i vår tid: Om bildningens möjligheter och villkor i det moderna samhället*. Stockholm: Wahlström&Widstrand.

Jersild, PC (1981). *Professionella bekännelser*. Stockholm: Författarförlaget.

Kilby, E (2006). POPS and the School Librarian's Role. *Knowledge Quest*. vol. 34, no. 4, p. 35-36.

Krashen, S D (1984). *Writing, Research, Theory, and Applications*. Oxford: Pergamon Press.

Krashen, S D (1993). *The power of reading: Insights from the research*. Englewood: Libraries Unlimited, Inc.

Kulturbarometern 2000 (2001). Stockholm: Statens kulturråd. (Kulturen i siffror, 2001:1).

Kulturpolitik (1997). Stockholm: Regeringskansliet (Regeringens proposition, 1996/97:3).

Kvale, S (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.

Lagercrantz, O (1985). *Om konsten att läsa och skriva*. Stockholm: Wahlström&Widstrand.

Landström, I (2004). *Mellan samtid och tradition: Folkhögskolans identitet i kursutbudets yrkesinriktning*. Akademisk avhandling, Institutionen för Beteendevetenskap, Linköping: Linköpings universitet.

Larsson, P J (2006). *Verktyg och vision*. <http://www.resurs.folkbildning.net/object/237017/kartlaggningavlandetsfolkhogkolebibliotek.htm> [2010-11-29]

Loertcher, D (1988). *Taxonomies of the school library media program*. Englewood CO: Libraries limited.

Lära, växa, förändra - regeringens folkbildningsproposition (2006). Stockholm: Regeringskansliet. (Regeringens Proposition, 2005/06:192).

Nilsson, I H & Petersen, M (2005). *Arena för ungt skapande: Hur biblioteket tar tillvara unga människors kulturuttryck, exemplet Demoteket*. Magisteruppsats i Biblioteks- och informationsvetenskap vid Lunds universitet. (BIVILs skriftserie 2005:16).

Nilsson, E (2007). *Barn och ungdomar skriver: En undersökning av skrivareverksamheter*. Magisteruppsats i Biblioteks- och Informationsvetenskap vid inst. för Biblioteks- och informationsvetenskap, Högskolan i Borås (2007:45).

Nitzler, R et al. (1996). *Värden i folkhögskolevärlden*. I Landström, I Andersson, U Eriksson. SOU 1996:75. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Perme, L (2007). *På spaning efter min text*. Riga: Alma Plus.

Retoriksällskapet <http://www.retoriksallskapet.se/SelmaLagerlof.htm> [2010-11-29]

Rosenblatt, L M (2002). *Litteraturläsning som utforskning och upptäcktsresa*. Lund: Studentlitteratur.

SOU 1995:84 (1995). Kulturutredningen.

SOU 2009:16 (2009). Kulturutredningen.

Sunesson, I (1986). *Biblioteket i folkhögskolan: Ett servicematerial, S:t Eriks folkhögskola som exempel*. Stockholm: Skolöverstyrelsen. (Servicematerial).

Svedjedal, J (1997). *Det litteratursociologiska perspektivet: Om en forskningstradition och dess grundantaganden*. Ingår i: *Litteratursociologi. Texter om litteratur och samhälle*. Lund: Studentlitteratur.

Tengberg, E (1968). *Folkhögskolans uppkomst: Svensk folkhögskola 100 år. Del 1*. Stockholm: Liber.

Trost, J (2005). *Kvalitativa intervjuer*. 3. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Williams, R (1976). *Keyword- A vocabulary of culture and society*. London: Fontana.

Bilaga 1

Intervjuformulär

Ålder, kön

Bakgrund, sysselsättning, skivutbildning?

Varför läser du? Vad ger läsningen dig? Hur mycket/ofte läser du?

Läser du skönlitteratur på ett annat sätt sedan du själv blev författare/ skrivare? Hur?

Tror du läsningen påverkar ditt skrivande? På vilket sätt?

Tror du att ditt skrivande kan påverka ditt sätt att läsa skönlitteratur? På vilket sätt?

Tänker du på ditt eget skrivande när du läser?

Tänker du någonsin på hur författaren löst vissa skrivtekniska problem såsom berättarvinkel, konflikt, miljö- och personbeskrivningar, dramaturgi mm när du läser?

Påverkar ditt skrivande ditt val av skönlitteratur? I så fall hur, på vilket sätt?

Är det viktigt för dig och ditt skrivande att vara i ett sammanhang där du är ”en skrivande människa”? Är du det nu? På vilket sätt?

Vad tyckte du om att skriva när du var barn?

Vad tyckte du om att läsa när du var barn?

Finns det någon person som har betytt mycket för ditt läsande/skrivande? Vem? På vilket sätt?

Utnyttjade du folkhögskolebiblioteket när du studerade?

Fanns det något samarbete mellan kurserna och biblioteket? Hur?

Kan du komma på något som de biblioteken skulle kunna göra för att underlätta ditt skrivande?